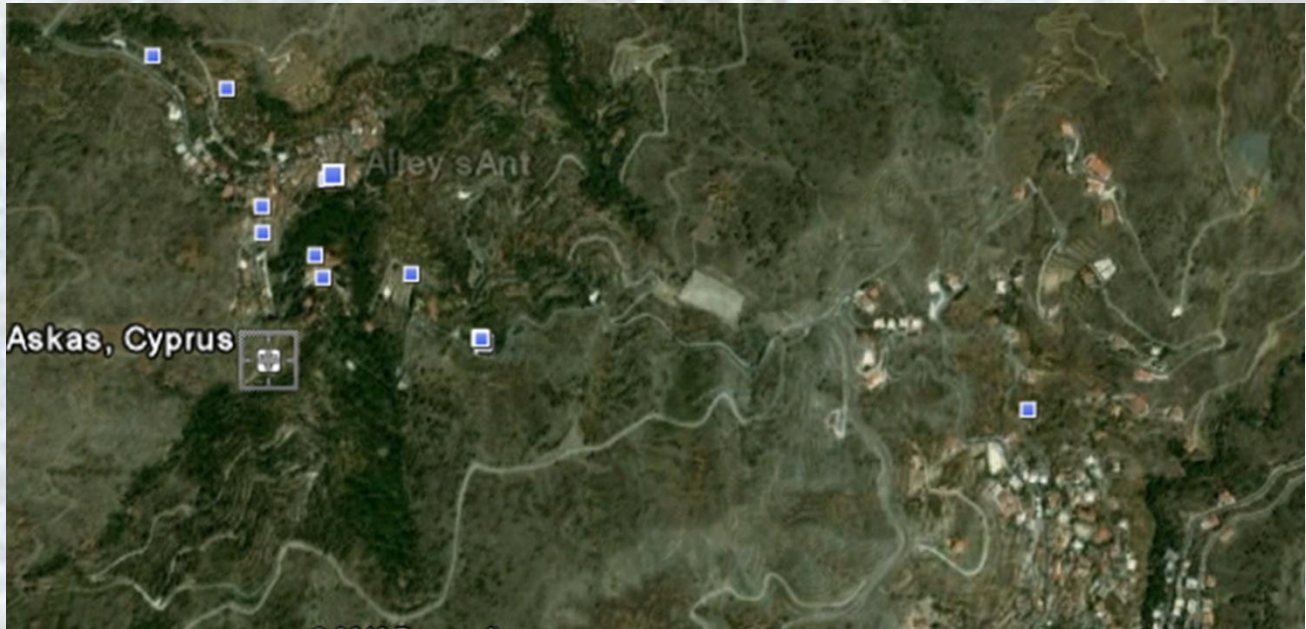

Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική και Σύγχρονοι Προβληματισμοί

Ανάλυση ενός Παραδοσιακού Οικισμού της Κύπρου- Ασκάς
Εαρινό εξάμηνο 16.2.10

Ασκάς: Γενικές Πληροφορίες

Οικισμός: Αγροτικός ορεινός
Έκταση: 45770 τ.μ.
Πληθυσμός: 140 κάτοικοι

Ιστορικά Στοιχεία: Μετακίνηση από ψηλότερα υψόμετρα στην **πλαγιά του βουνού** λόγω επιθέσεων → φυσική οχύρωση
Ευκολότερη πρόσβαση στον ποταμό

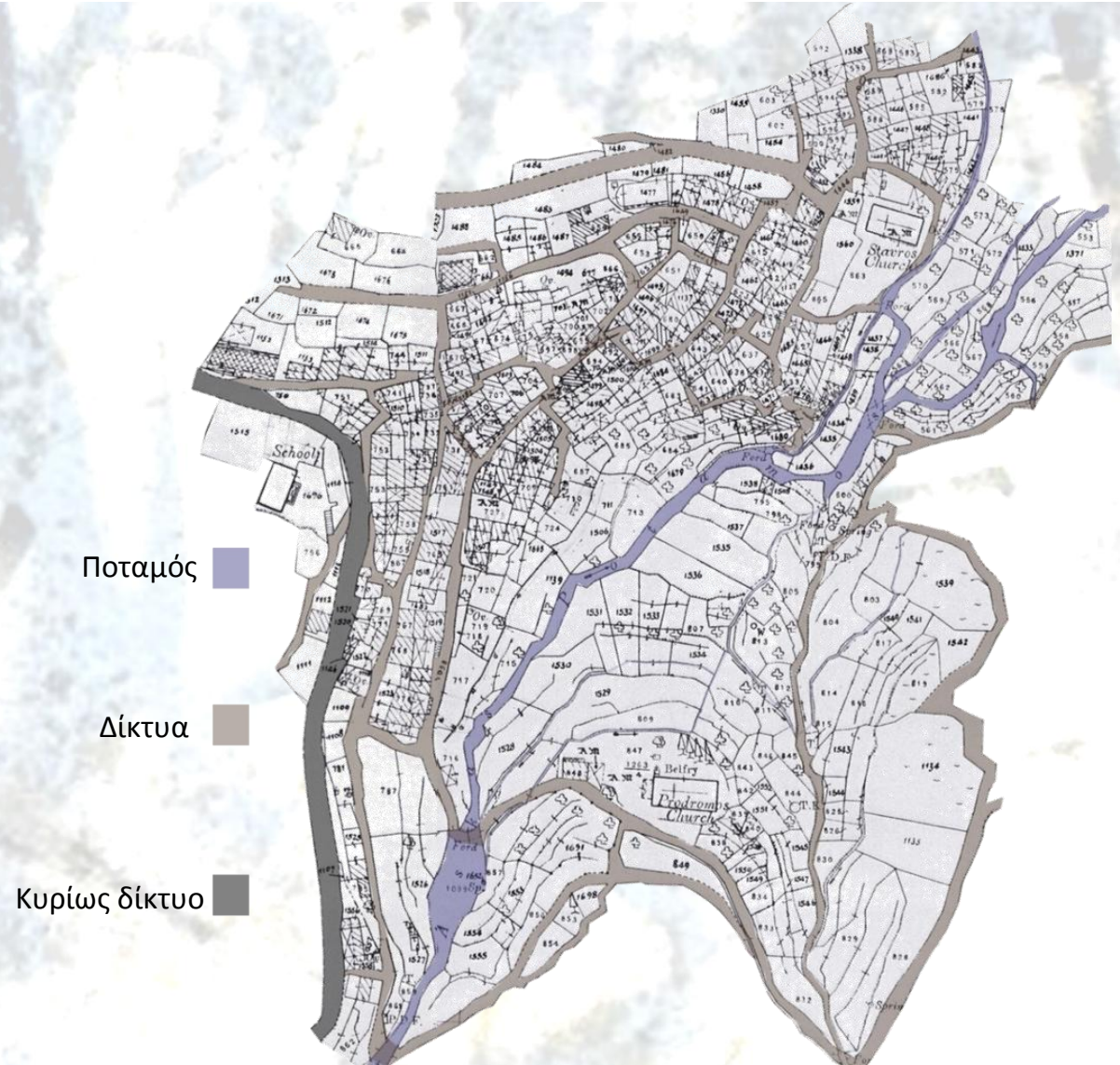
Βασικό δίκτυο: Διαχωρισμός χωριού σε πάνω και κάτω οικισμό

Πάνω οικισμός: Εγκαταλελειμμένα παλιά κτίσματα και νεότερα κτίσματα
Κάτω οικισμός: Παραδοσιακός οικισμός → επιδιορθωμένα παλιά κτίρια, κτήρια σε κακή κατάσταση και εγκαταλελειμμένα

Από μακριά φαίνεται η ομοιομορφία του οικισμού

Πάνω και κάτω οικισμός του Ασκά Ενιαία όψη

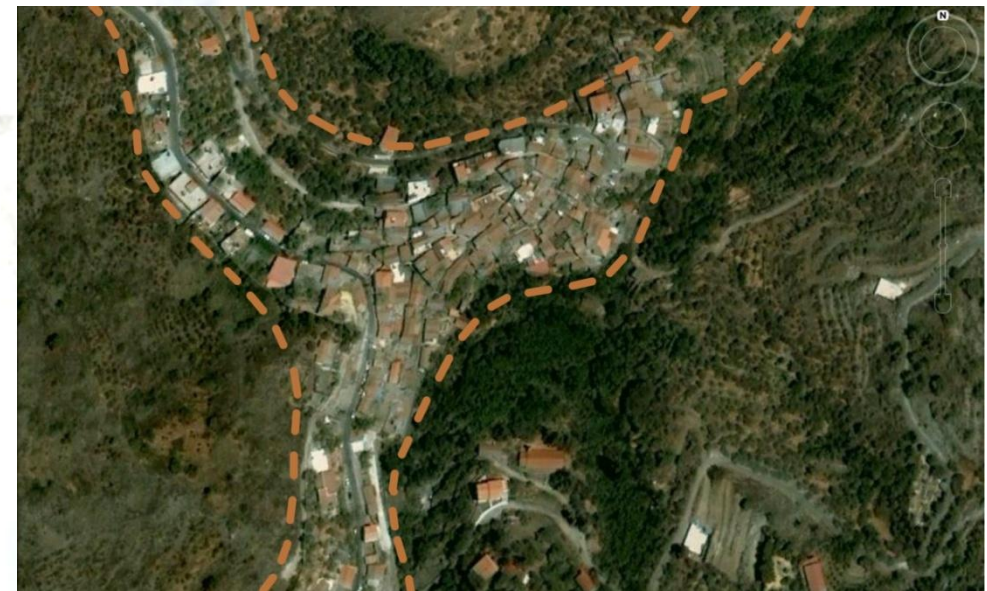

Ποταμός

Δίκτυα

Κυρίως δίκτυο

Χάρτης οικισμού του Ασκά

Φυσική οχύρωση στην πλαγιά του βουνού

Κάτω οικισμός

Δίκτυα: Το Μέσο Σύνδεσης Ιδιωτικού και Δημόσιου

Δημόσια κτίρια

Ιδιωτικά κτίρια

Εκκλησία Τιμίου Σταυρού

Κοινοτικό συμβούλιο και Σύνδεσμος φίλων

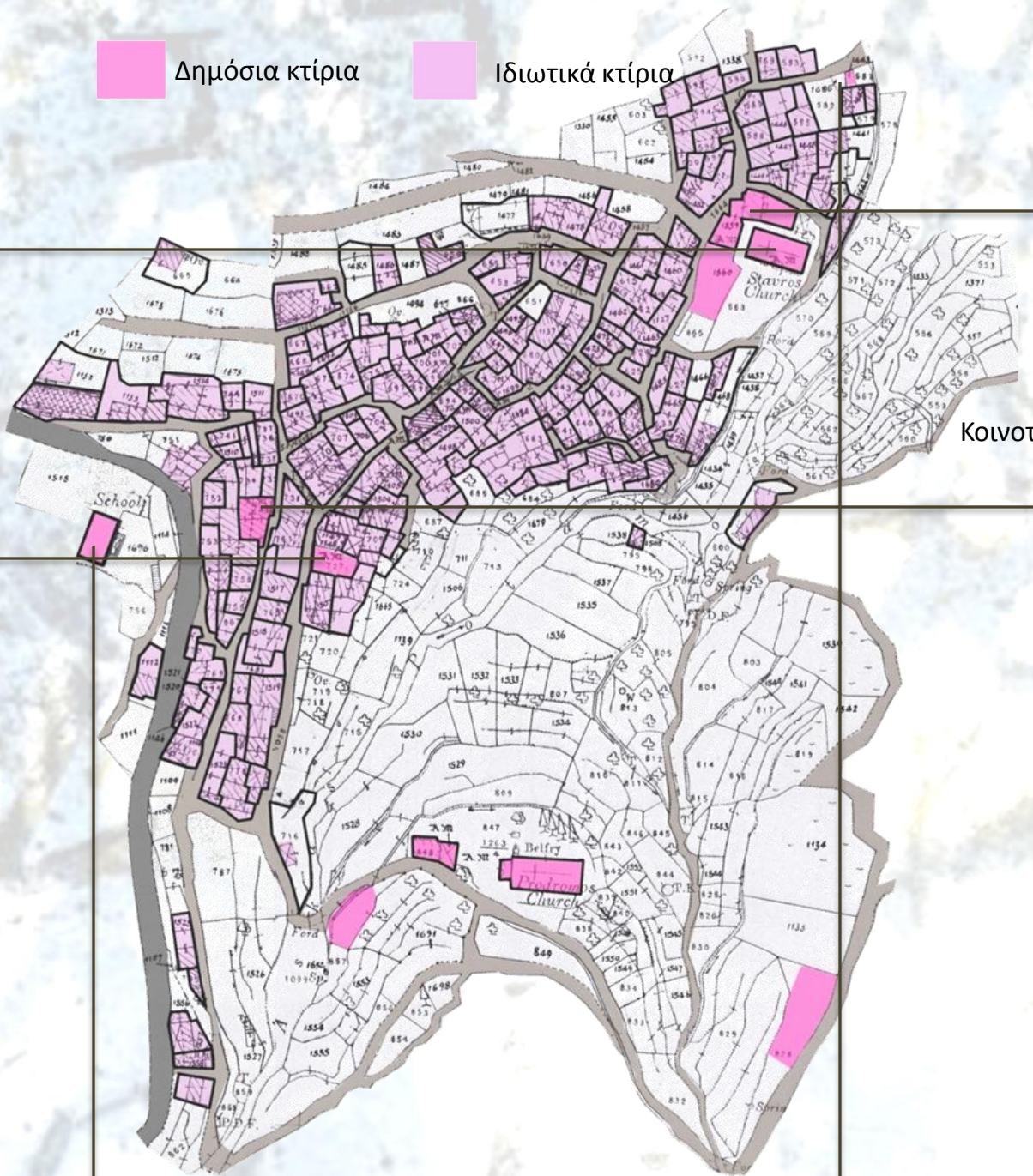

Παλιός αστυνομικός σταθμός

Οι τρύπες ήταν για να τοποθετούν την τροφή των αλόγων που ίππευαν οι αστυνομικοί

Δημοτικό σχολείο

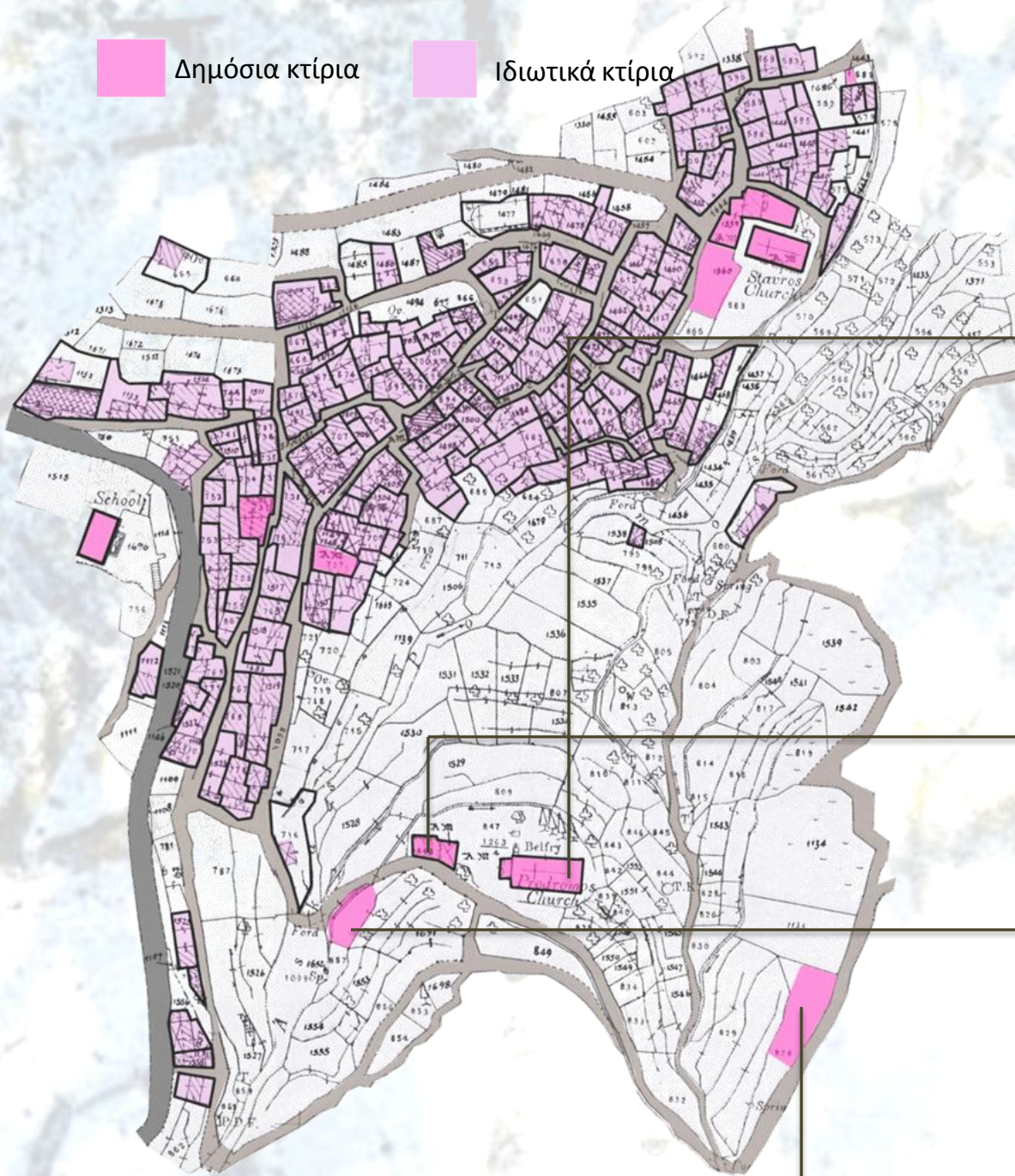
Φούρνος

Ξενώνας

Κάτω οικισμός Δίκτυα: Το Μέσο Σύνδεσης Ιδιωτικού και Δημόσιου

Δημόσια κτίρια
  Ιδιωτικά κτίρια

Συνεργατική

Υφαντική

Καφενείο

Παλιό μπακάλικο

Εκδρομικός χώρος Αγίας Παρασκευής Αγία Παρασκευή

Κέντρο Περνιά και μνημείο αγνοουμένου του χωριού

Εκκλησία του Προδρόμου

Ελαιόμυλος

Πλατεία Κ.Ο.Τ.

Κάτω οικισμός Δίκτυα: Το Μέσο Σύνδεσης Ιδιωτικού και Δημόσιου

Χαρακτηριστικά δρόμων

Πιο νέες προσθήκες για δυνατότητα πρόσβασης από τα αυτοκίνητα

Ενώσεις δρόμων:

Στενά δρομάκια που ενώνονται μέσω μικρότερων φιδίσων μονοπατιών ή και απευθείας

Μορφή:

Κεκλιμένα δρομάκια που ακολουθούν τις φυσικές κλίσεις της πλαγιάς. Διαμορφώνονται από τα ακανόνιστα σχήματα των κατοικιών λόγω της προσθετικής διαδικασίας διαμόρφωσης του οικισμού Έχουν αυξομείωση πλάτους

Προσβάσεις:

Προσβάσιμο

Προσβάσιμο μέχρι ένα σημείο

«Δαιδαλώδες δίκτυο»

Κάτω οικισμός Δίκτυα: Το Μέσο Σύνδεσης Ιδιωτικού και Δημόσιου

Σχέσεις δικτύων με ιδιωτικά κτίσματα

Οι στενοί δρόμοι περιβάλλονται από συγκριτικά πολύ ψηλά κτίρια

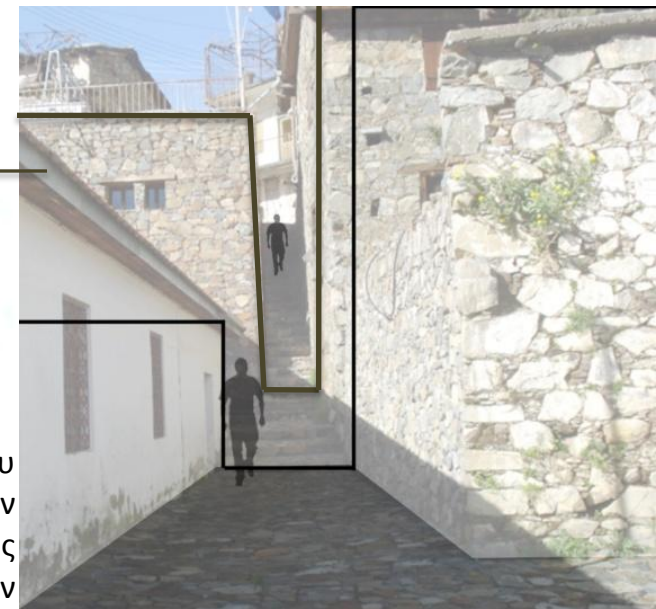
Ίσα ή και διαφορετικά ύψη κτιρίων της κάθε πλευράς σε ευθύγραμμους ή και καμπυλωτούς δρόμους.

Μπαλκόνια σε κτίρια που περιβάλλονται από πλατιούς δρόμους

Κάποτε δημιουργία στοών λόγω επέκτασης κτιρίων πάνω από το δρόμο

Εναλλαγή χώρου λόγω ύψους των κτιρίων και μείωσης πλάτους δρόμων

Κάτω οικισμός Δίκτυα: Το Μέσο Σύνδεσης Ιδιωτικού και Δημόσιου

Σχέσεις δικτύων με ιδιωτικά κτίσματα

Οι όψεις των γειτονικών κατοικιών από το δρόμο δεν εκφράζουν ξεκάθαρα τα όρια κάθε κατοικίας και αυτό ίσως να οφείλεται στην κοινή τοιχοποιία

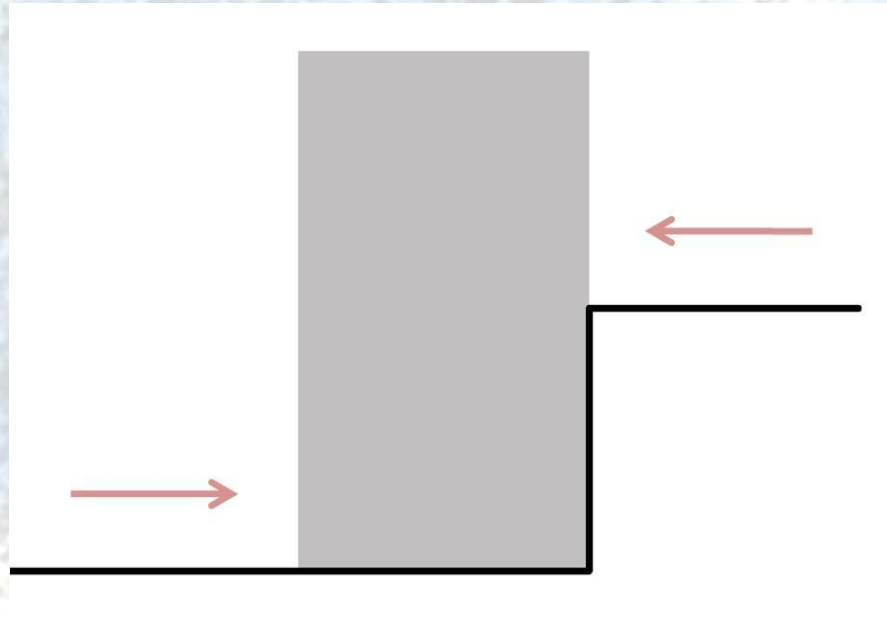
Ενώσεις με ιδιωτικά αίθρια σπιτιών καθώς περπατάς στο δημόσιο δίκτυο

Απευθείας πρόσβαση από το δρόμο στα σπίτια

Κάτω οικισμός Δίκτυα: Το Μέσο Σύνδεσης Ιδιωτικού και Δημόσιου

Σχέσεις δικτύων με ιδιωτικά κτίσματα

Πρόσβαση στα περισσότερα κτήρια από δύο ή περισσότερους δρόμους

Είδη ιδιωτικών, ή ημιδημόσιων σκαλών ή δημόσιου δικτύου για πρόσβαση στο κτίριο

Εξωτερική ημιδημόσια σκάλα ξύλινη ή πέτρινη ή συνδυασμός των δύο

Εσωτερική ιδιωτική ξύλινη σκάλα

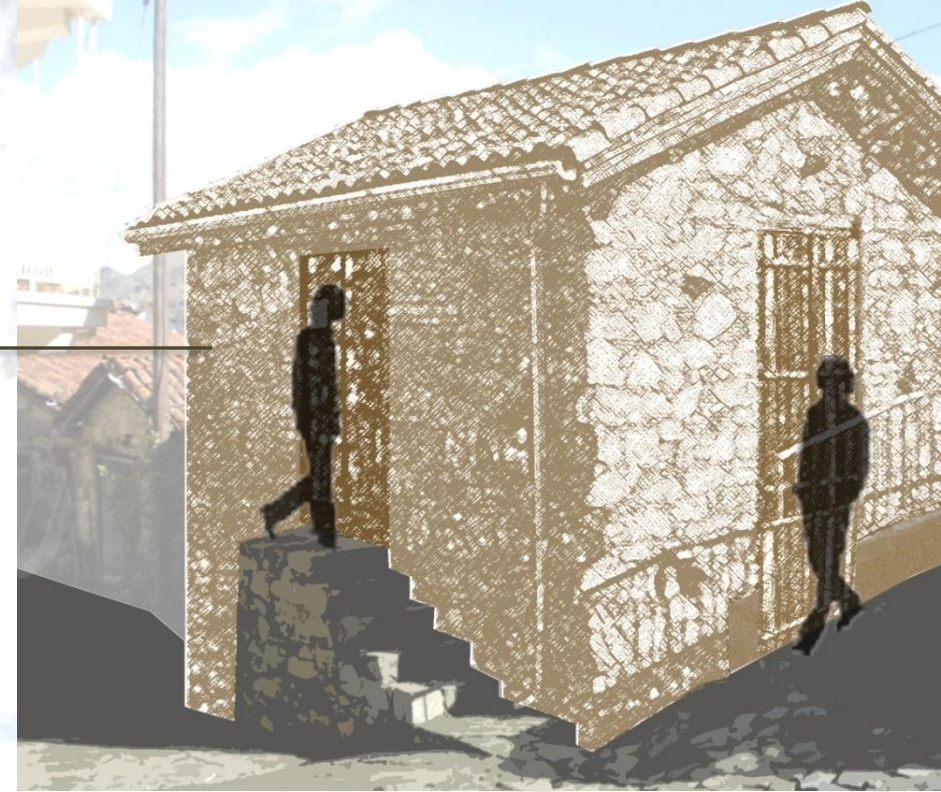
Κάτω οικισμός Δίκτυα: Το Μέσο Σύνδεσης Ιδιωτικού και Δημόσιου

Σχέσεις δικτύων με ιδιωτικά κτίσματα

Είδη ιδιωτικών, ή ημιδημόσιων σκαλών ή δημόσιου δικτύου για πρόσβαση στο κτίριο

Πρόσβαση στον όροφο μέσω ιδιωτικής ξύλινης σκάλας («δράπα»)

Πρόσβαση στον όροφο μέσω ημιδημόσιας εξωτερικής σκάλας

Πρόσβαση στο κάτω επίπεδο μέσω δημόσιου δικτύου λόγω της κλίσης του δρόμου ή μέσω ιδιωτικής εσωτερικής

Κάτω οικισμός Δίκτυα: Το Μέσο Σύνδεσης Ιδιωτικού και Δημόσιου

Σχέσεις δικτύων με ιδιωτικά κτίσματα

Ελάχιστες εξωτερικές ή εσωτερικές αυλές → πλήρης εκμετάλλευση χώρου

Στοά → εκμεταλλεύσιμος ανοικτός χώρος από συγγενικά άτομα

Φούρνοι σε αίθρια ή σαν συνέχεια του τοίχου αντιστήριξης

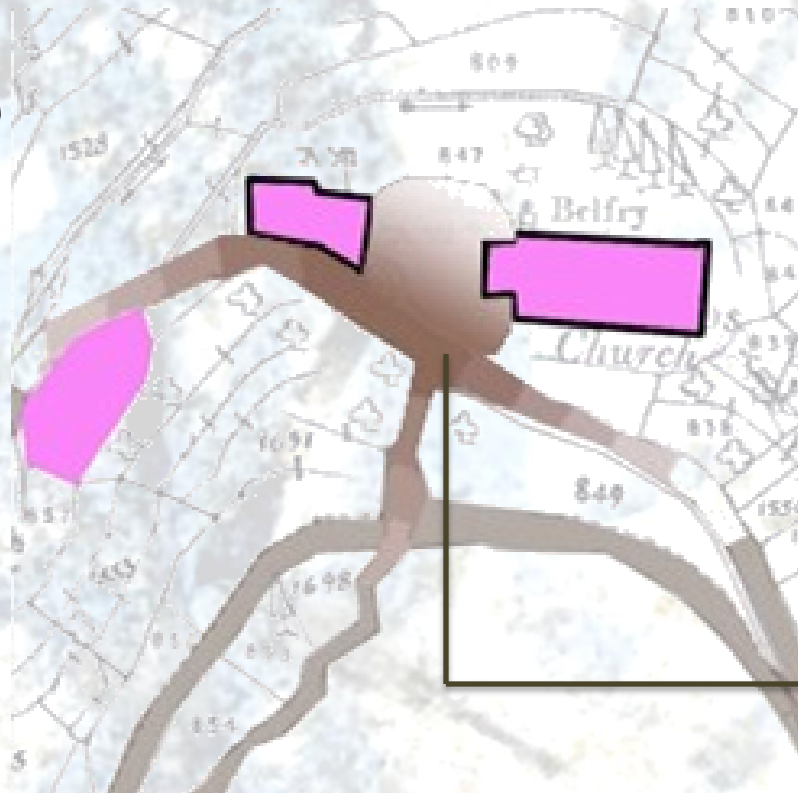

Μικρό δρομάκι που οδηγεί σε δύο στίτια που δεν έχουν άμεση επαφή με το δρόμο
Ίσως να ανήκουν στην ίδια οικογένεια

Κάτω οικισμός Δίκτυα: Το Μέσο Σύνδεσης Ιδιωτικού και Δημόσιου

Σχέσεις δικτύων με δημόσια κτίσματα ή χώρους

Πλατεία Τιμίου Σταυρού
Πλάτωμα στη συνεχή ροή του δρόμου

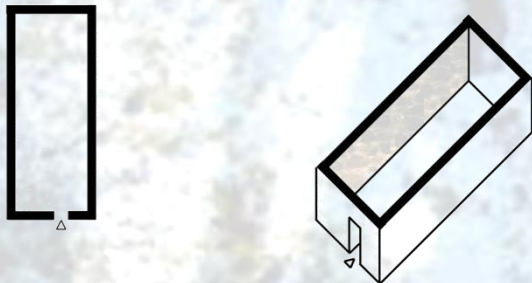
Πλατεία δημοτικού σχολείου και σκάλα από το δημόσιο δίκτυο που οδηγεί στο σχολείο

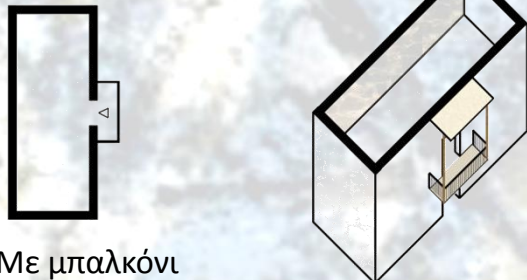
Ιδιωτικές Κατοικίες: Τυπολογίες

Μακρινάρια

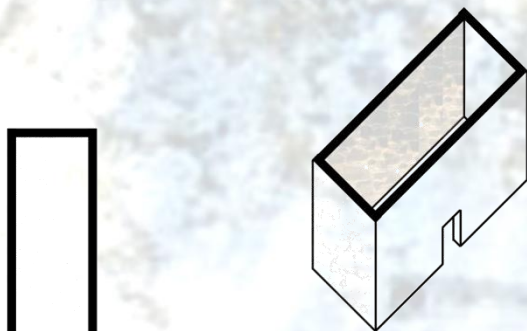
Ισόγειο

Όροφος (2 παραλλαγές)

Με μπαλκόνι

Χωρίς μπαλκόνι

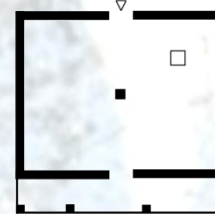

Δίχωρα

Ισόγειο

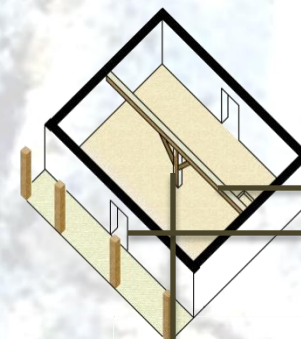
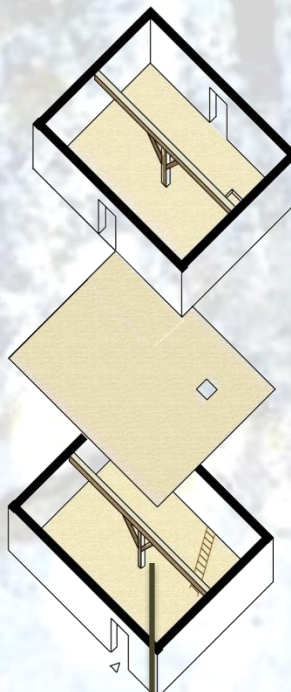
Όροφος (2 παραλλαγές)

Με μπαλκόνι

Χωρίς μπαλκόνι

Η πόρτα που οδηγεί στο μπαλκόνι

Η νευκά: πάνω της στηρίζονται τα βολιτζια και είναι απαραίτητη μαζί με το υποστύλωμα για να μπορεί να υπάρξει το δίχωρο

Υποστύλωμα στο δίχωρο του ισόγειου

Υποστύλωμα στο δίχωρο του ορόφου

Παραδείγματα αυτής της τυπολογίας στον Ασκά

Ιδιωτικές Κατοικίες: Τυπολογίες

Σύνθετα

Όροφος

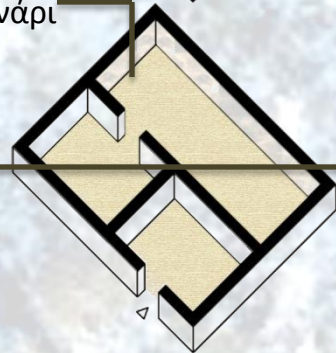

Δίχωρο

Ισόγειο

Μακρινάρι

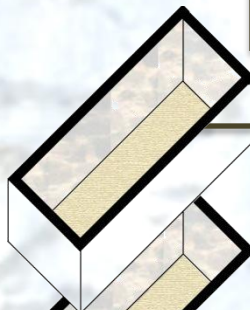
Προθάλαμος

Βοηθητικό Δωμάτιο- Αποθήκη

Ισόγειο

Μακρινάρι

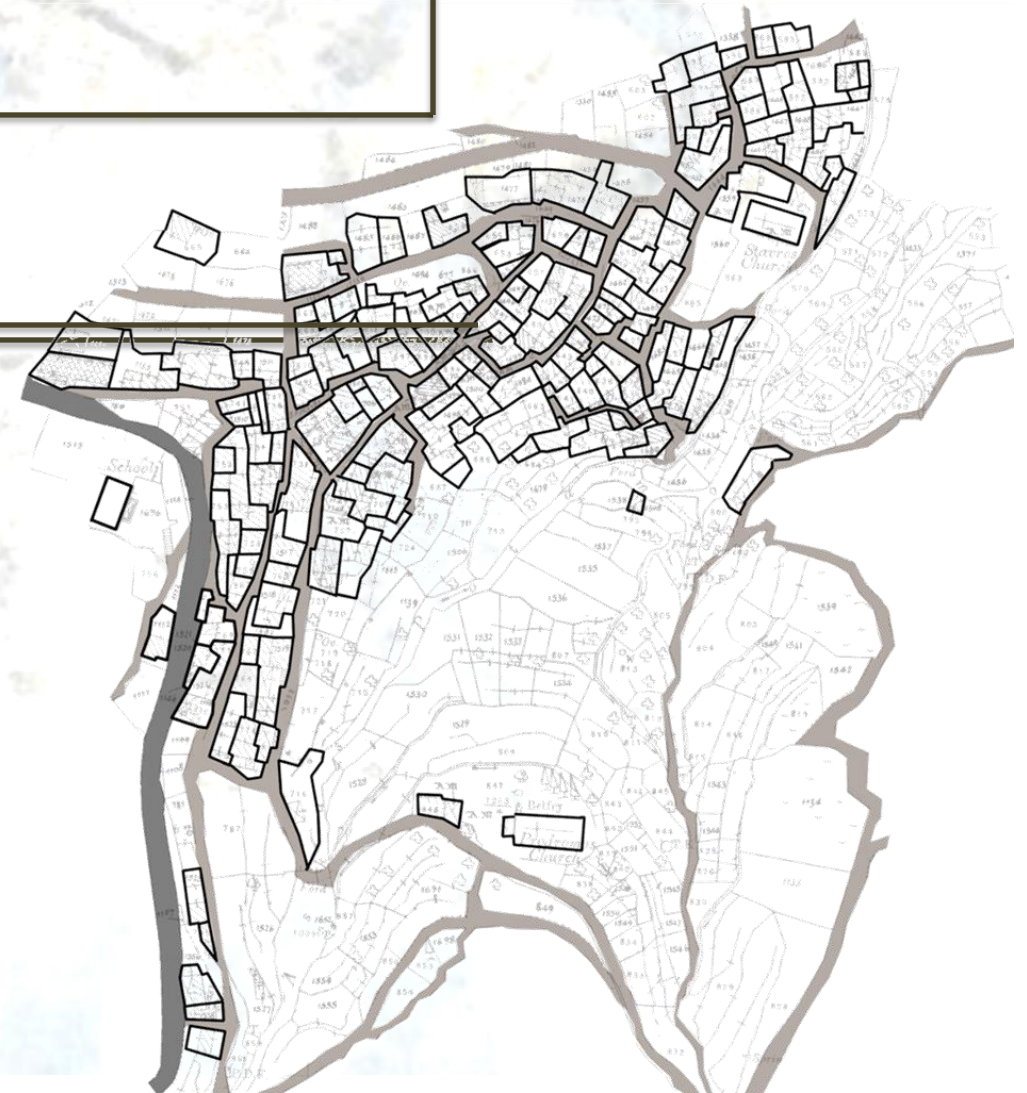
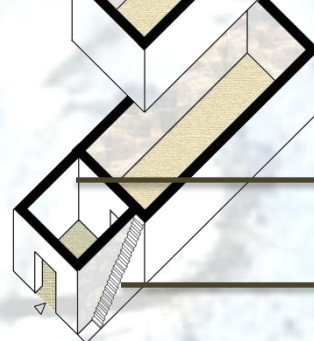

Όροφος

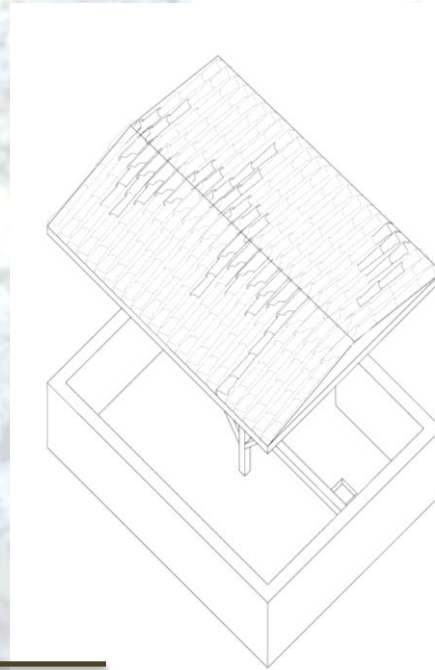
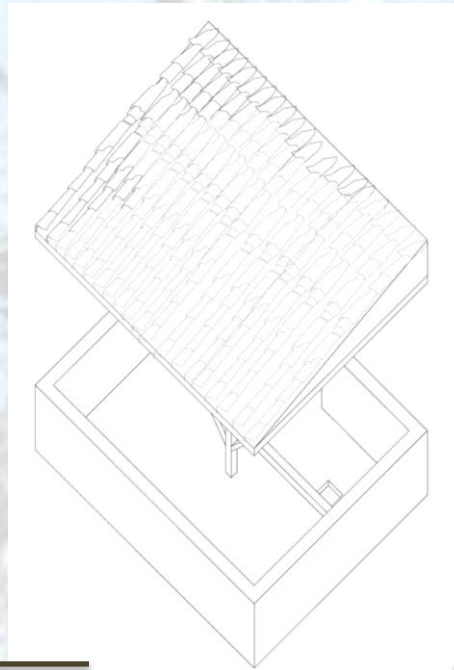
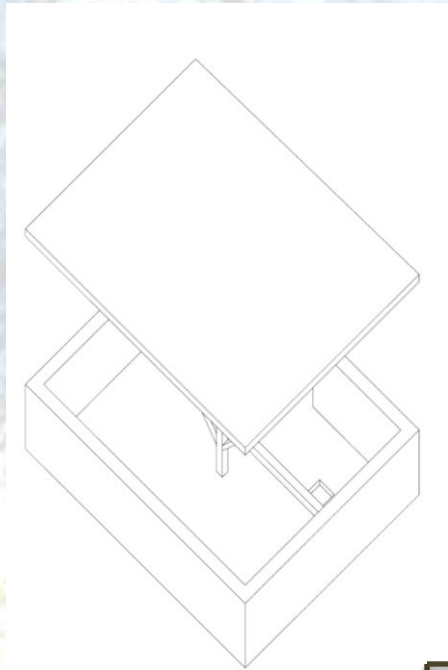
Προθάλαμος

Εξωτερική σκάλα

Ιδιωτικές Κατοικίες: Τυπολογίες

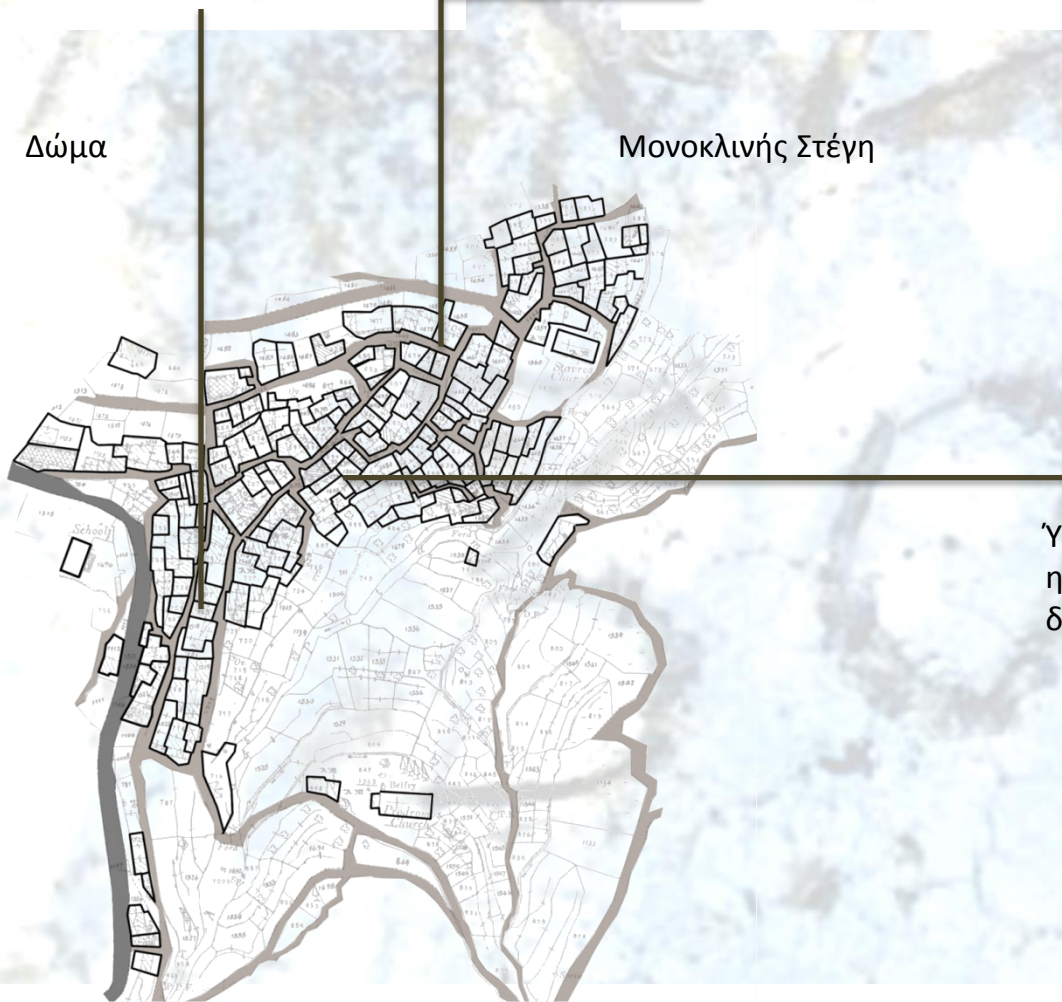
Τυπολογίες Στεγών - Προοπτικά

Δώμα

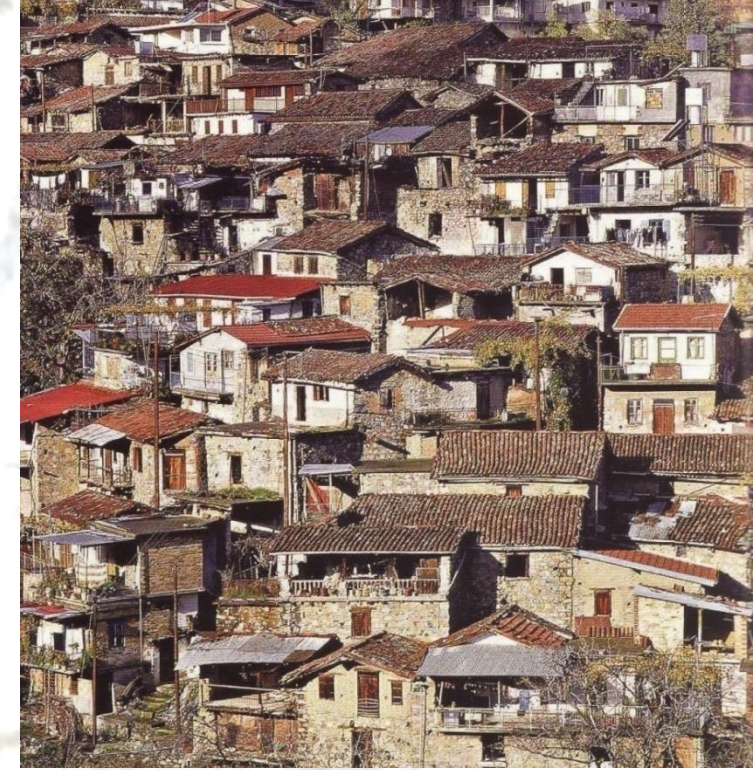
Μονοκλινής Στέγη

Δικλινής Στέγη

Υπαρξη δικλινών και μονοκλινών στεγών που κάποτε η κλίση τους είναι εγκάρσια του κτηρίου και κάποτε διαμήκης

Τα κεραμίδια ψήνονταν σε καμίνια της περιοχής

Κτίσματα: Τεχνοτροπίες

Τοιχοποιία

Κάποτε τοποθετούσαν και ένα μεγάλο ξύλο για αντισεισμικότητα ενδιάμεσα στα δυο στοίβασματα πετρών

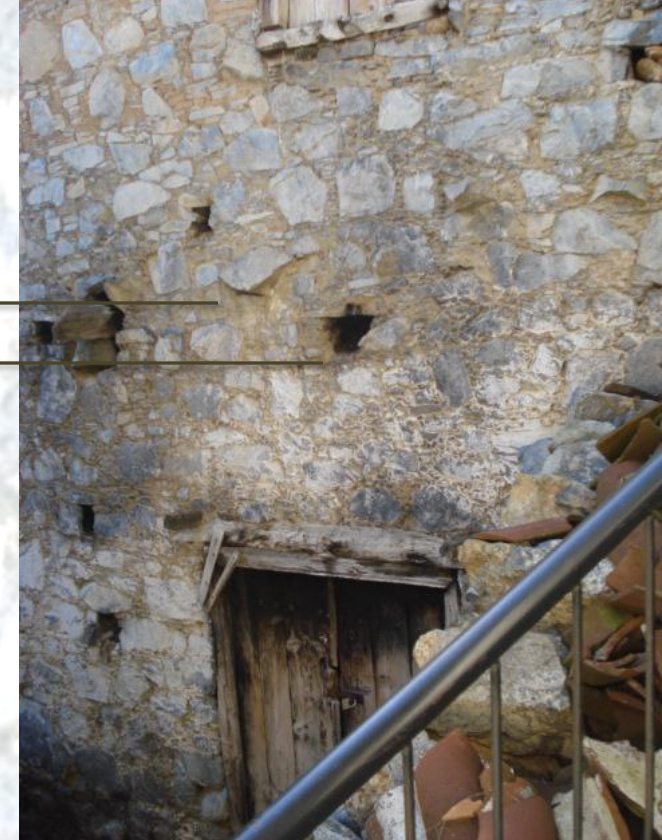

Ασβεστολιθικά πετρώματα σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα

«Φουλλίδες»: τρύπες που αρχικά ήταν για τις σκαλωσιές και μετά για την είσοδο φωτός

Συνδυασμός μικρών και μεγάλων πετρών

Μικρά κομμάτια κεραμιδιών για διακόσμηση

Τεχνοτροπία Ασκώτικη (μετέπειτα διάδοση και σε άλλες περιοχές)
Όλα τα είδη πετρωμάτων ήταν από την περιοχή

Εσωτερικά επίχριζαν τον τοίχο με γύψο

Κάποιες πέτρες ήταν πολύ μεγάλες και αφήνονταν έτσι, ακατέργαστες

Η βάση είχε αργόλιθους ή πέτρες από τον ποταμό
Το πάχος των τοίχων ήταν 50-60 cm
Οι τοίχοι γίνονταν με διπλό στοίβασμα πετρών.
Στη μέση τους έβαζαν μικρές πέτρες, πηλό και ματσαγκάνια («γεμωσιά»)

Εσωτερικά του τοίχου υπήρχαν εσοχές που χρησιμοποιούνταν ως ράφια

Κτίσματα: Τεχνοτροπίες

Πλήρωση Στέγης

Απομεινάρια Δώματος

Κλαδιά λατζιάς

«Φτερίτζια»

Στέγες

Κεραμίδια

«Βολίτζια»

Πηλός

«Φτερίτζια»

Επιλογή χοντρών ξύλων από το δάσος (ψηλά πεύκα και πλάτανοι με ίσιο κορμό που πελεκούνταν σε στρογγυλό ή τετράγωνο σχήμα)

«Βολικότρυπες» - τρύπες για τοποθέτηση των βολιτζιών

«Βολίτζια»

«Σιδάτζια»

Σειρά πλήρωσης:

«Βολίτζια» εγκάρσια στο μακρινάρι. Μετά εγκάρσια σ' αυτά τοποθετούνταν τα «σιδάτζια» που ήταν παρακλάδια δέντρων-οι «μάλλες», ή καλάμια. Μετά τα σιδάτζια απλώνονταν τα «φτερίτζια»-ξηρά θαμνώδη στοιχεία.

Για Δώματα:

Μετά τα φτερίτζια απλώνονταν σε αφθονία χώμα για κροδώματα και από πάνω απλώνονταν κλαδιά λατζιάς

Για Στέγες:

Μετά τα φτερίτζια έβαζαν πηλό και μετά έβαζαν τα κεραμίδια. Οι στέγες προεξείχαν 70-80 cm

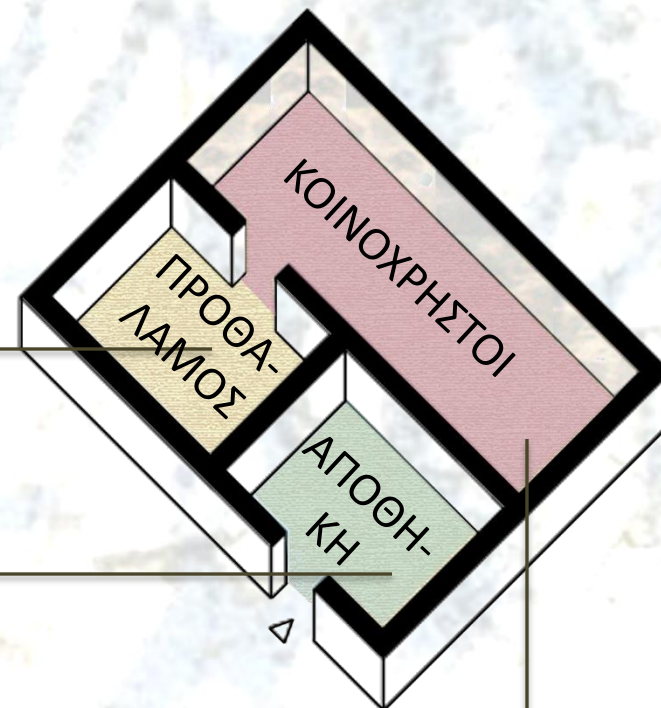

Κτίσματα: Τεχνοτροπίες

Δάπεδο

Όπου οι χώροι ήταν βοηθητικοί ή όπου έβαζαν το ζώα τους, το δάπεδο αφηνόταν με χώμα

Σε κάποιες περιπτώσεις σε κοινόχρηστους χώρους ή προθαλάμους λιθόστρωναν το πάτωμα ή τοποθετούσαν ψημένες πλάκες από χώμα που προέρχονταν από την περιοχή και ψήνονταν σε τοπικά καμίνια. Πιο σπάνια τοποθετούσαν γυψόπλακες.

Χωμάτινες πλάκες 30 cm

Κτίσματα: Τεχνοτροπίες

Παράθυρα (από ξύλο πεύκου από την περιοχή)

Πρόκες που προδίδουν την ύπαρξη «δικιατζιού»

Σανιδωτά που ενώνονταν εσωτερικά με άλλο οριζόντιο ξύλο, το «δικιατζι»

Σε κάποια πλαίσια παρατηρείται σκαλιστή διακόσμηση

Παρμακωτά Παράθυρα

Εσωτερικά αφηνόταν το πεζούλι, που χρησιμοποιούνταν σαν ράφι

Τα παράθυρα είναι κυρίως δίφυλλα και έχουν ολικό πλάτος 50-60 cm

Βρίσκονται στην εξωτερική πλευρά των τοίχων και ανοίγουν προς τα μέσα

Σπάνια βρίσκονται και ανοίγματα που κλείνονται με κατακόρυφα σανίδια ξύλου αφήνοντας κενά

Συνδυασμός διαφορετικών ειδών-ασυμμετρία

Κτίσματα: Τεχνοτροπίες

Πόρτες

Τόσο στα παράθυρα όσο και στις πόρτες στο ανώφλι τοποθετούνται μεγάλοι οριζόντιοι ζυγοί

Σκάλισμα της χρονολογίας ανέγερσης στο ανώφλι

Η ομηρική κλειδαριά που έβαζαν στις πόρτες

Ψηλές και πλατιές πόρτες: «γκαμηλόπορτες»

Σανιδωτές πόρτες που η ένωση γινόταν εσωτερικά με άλλο οριζόντιο ξύλο, το «δικιατζί» όπως και στα παράθυρα

Πολλές πόρτες διακοσμούνται περίτεχνα με σκαλίσματα (σανίδια και πλαίσια)

Άνοιγαν προς τα μέσα με το μαντάλι

«Δικιατζί»

Ασκός: Η Γενική Εικόνα

Ομοιομορφία Κτιστών

Χαρακτηρίζεται ως ένας οικισμός ομοιογενής και αισθητικά αρμονικός. Παρουσιάζει παρόμοια αρχιτεκτονική έκφραση σε διαφορετικών ειδών κτίσματα

Τεχνική Κτισίματος των Εκκλησιών

Βρύσες

Χρήση όμοιων και υλικών και τεχνικών

Τοίχος

Φούρνος

Δόμες

Η όλη εικόνα της πέτρας στον ποταμό

Τεχνική Κτισίματος των Τοίχων Αντιστήριξης

Τεχνική Κτισίματος των Τοίχων κατοικιών

Ασκός: Η Γενική Εικόνα

Πυκνή Δόμηση: Η Εικόνα και Επακόλουθα

Η Εικόνα του Χωριού από μακριά δείχνει την πυκνότητα των κτισμάτων: ο δρόμος χάνεται από μακριά αφού όλα τα κτήρια εφάπτονται σε αυτόν
Τα κτίσματα είναι κτισμένα βαθμιδωτά βάσει της κλίσης του βουνού και έχουν προσανατολισμό κυρίως νοτιοανατολικό και κάποια νότιο.

Η Φύτευση

Επειδή στο χωριό είναι πυκνή η δόμηση ελάχιστα δέντρα παρατηρούνται μέσα στο χωριό. Το πράσινο φαίνεται ότι περικυκλώνει το χωριό

Ασκός: Βιοκλιματική Διάσταση

Ο Ασκάς είναι ένα αρμονικό στην όψη χωριό. Τι γίνεται με τη βιοκλιματική διάσταση του σχεδιασμού του; Σ' αυτή τη μελέτη γίνεται προσπάθεια διερεύνησης της λειτουργίας του μικροκλίματος που παρατηρείται στο δίκτυο αλλά και της βιοκλιματικής λειτουργίας των τεχνοτροπιών, της υλικότητας και του προσανατολισμού των διαφόρων μερών των διάφορων κτισμάτων.

Ο Ασκάς, όπως φαίνεται και στην ανάλυση που προηγήθηκε, είναι ένα πολύ πυκνοκατοικημένο χωριό (όπως φαίνεται και στο figure ground στην εικόνα1). Αυτό ίσως να έγινε λόγω της έλλειψης χώρου ή λόγω της ανάπτυξης συνεχόμενα και με βάση τα ήδη υφιστάμενα κτίσματα. Αυτά σε συνδυασμό με το κτίσιμο σε κεκλιμένο έδαφος πάνω στο βουνό, έδινε πολύ λίγα περιθώρια για δημιουργία αυλών. Ειδικά οι εσωτερικές αυλές είναι σχεδόν ανύπαρκτες αφού δεν υπήρχε ο χώρος για ανάπτυξη ενός συγκροτήματος γύρω από μια αυλή. Ωστόσο παρατηρήθηκαν λιγιστές αυλές αλλά αυτές βρίσκονται στα άκρα του χωριού και οπωσδήποτε όχι στον πυρήνα του.

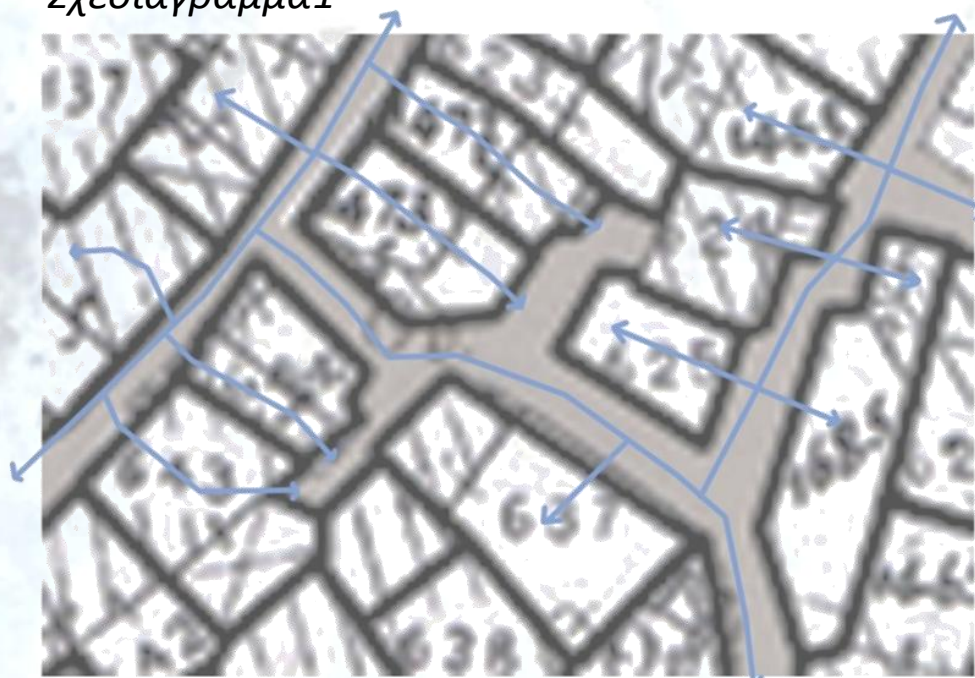
Η έλλειψη υπαίθριων χώρων, βέβαια, όπως και η πολύ πυκνή δόμηση, αποτελούν κοινό γνώρισμα των τυπικών ορεινών χωριών, ενώ αντίθετα σε πεδινούς οικισμούς παρατηρούνται αυλές και ειδικά εσωτερικές που βοηθούν τα μέγιστα στην επίτευξη της βιοκλιματικής λειτουργίας. Στους πεδινούς οικισμούς, λοιπόν, το μικροκλίμα δημιουργείται στην αυλή και αυτό δρα καταλυτικά στο δροσισμό των γύρω χώρων το καλοκαίρι (και με το συνδυασμό φύτευσης) και στη θέρμανσή τους το χειμώνα. Αντίθετα, στον Ασκά, το μικροκλίμα δημιουργείται στο δίκτυο, τα στενά δρομάκια. Η τόση μεγάλη αντίθεση μεταξύ των στενοσόκακων με τα ψηλά κτίσματα δημιουργεί ιδιαίτερες συνθήκες (η αντίθεση αυτή φαίνεται στις εικόνες 2 -3 και η κυκλοφορία του αέρα διάμεσο του δικτύου φαίνεται στη διαγραμματική κάτοψη του σχεδιαγράμματος 1).

Το καλοκαίρι είναι ευχάριστο το κλίμα που δημιουργείται αφού τα ψηλά κτίρια εμποδίζουν τον ήλιο και έτσι επικρατεί πάντα σκιά και για τους πεζούς είναι ευχάριστη και δροσερή η διαδρομή στο χωριό (σχεδιάγραμμα 2). Το χειμώνα συμβαίνουν δυο πράγματα. Είτε τα κτίσματα λόγω του ακανόνιστου του δρόμου και των στροφών του αποκόπτουν τους ανέμους και μειώνεται το κρύο (σχεδιάγραμμα 3) είτε τα

Εικόνα1

Σχεδιάγραμμα1

Εικόνες 2 και 3

Ασκάς: Βιοκλιματική Διάσταση

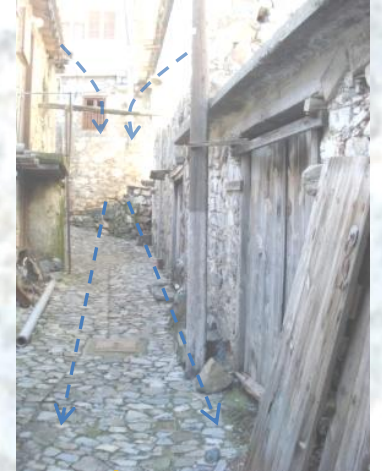
κτίσματα αφού είναι σε τόσο κοντινές αποστάσεις απέναντι κτισμένα συμπιέζουν τον αέρα σαν σε τούνελ και ένας πεζός νιώθει έντονα τον άνεμο να έρχεται με δύναμη και ίσως κάνει περισσότερο κρύο με αυτόν τον τρόπο (σχεδιάγραμμα 4). Επιπλέον ο ήλιος αποκόπτεται και πάλι- αφού αποκόπτεται το καλοκαίρι που ο ήλιος είναι ψηλότερα, πόσο μάλλον το χειμώνα που είναι πιο χαμηλά.

Η αυλή είναι ένα στοιχείο από την παραδοσιακή αρχιτεκτονική άλλων οικισμών που δεν παρατηρείται έντονα στον Ασκά. Ένα άλλο στοιχείο που δεν παρατηρείται έντονα στο χωριό είναι αυτό των ημιυπαίθριων χώρων και των ηλιακών που παρουσιάζονται σε άλλες περιοχές και τις περισσότερες φορές μάλιστα έχουν και νότιο προσανατολισμό έτσι ώστε να εκμεταλλεύονται τον ήλιο το χειμώνα και να τον αποφεύγουν το καλοκαίρι. Αντίθετα στον Ασκά τέτοια στοιχεία απουσιάζουν στη γενίκευση των κτηρίων αν και υπάρχουν πολύ λίγες περιπτώσεις. Εξάλλου στα τυπικά ορεινά χωριά το φως του ήλιου είναι επιθυμητό ολόχρονα και αποφεύγονταν έργα που θα τον απέκοπταν. Γι' αυτό το λόγο ανέβαζαν στα πάνω επίπεδα τους περισσότερους χώρους για μέγιστη ένταξη ηλιακού φωτός.

Όσο αφορά τον γενικό προσανατολισμό του Ασκά, είναι νοτιοανατολικός(εικόνα 4) που είναι απόλυτα λογικό αφού όταν μετακινήθηκε ο οικισμός πολύ παλαιότερα για να αποφεύγονται επιθέσεις εχθρών, ήταν εκείνη η πλαγιά των βουνών που ήταν περισσότερο εκτεθειμένη στον ήλιο. Και επειδή ήθελαν την ένταξη του φωτός στις κατοικίες τους, η συγκεκριμένη χωροθέτηση του χωριού αποτελούσε την καλύτερη επιλογή (σχεδιάγραμμα 5). Από την άλλη οι κατοικίες σαν μονάδες παρουσιάζουν ενδιαφέρον όσο αφορά τον προσανατολισμό. Υπάρχουν κτήρια που έχουν νότιο προσανατολισμό που αποτελεί ιδανική επιλογή ειδικά αν συνδυαζόταν με μικρό ηλιακό ή βεράντα στη νότια πλευρά (εικόνα 5). Ας μην ξεχνάμε ότι ο Ασκάς είναι ορεινό χωριό και επειδή το χειμώνα κάνει πολύ κρύο ο ήλιος είναι απαραίτητος. Άλλα πάλι κτήρια συμβαδίζουν με το γενικό προσανατολισμό του χωριού και έχουν νοτιοανατολικό προσανατολισμό που μπορεί να βοηθήσει στην εισχώρηση του ήλιου (εικόνα 6). Άλλωστε όπως μας είπαν και κάποιοι κάτοικοι παλαιότερα ήθελαν άμεση ένταξη του ηλιακού φωτός ειδικά το πρωί. Υπάρχουν όμως και κτήρια που είναι παραδόξως προσανατολισμένα προς το βορρά ή και τη δύση (εικόνα 7). Όταν ρωτήσαμε γιατί συμβαίνει αυτό μας είπαν πως οι πρώτοι

Σχεδιάγραμμα2

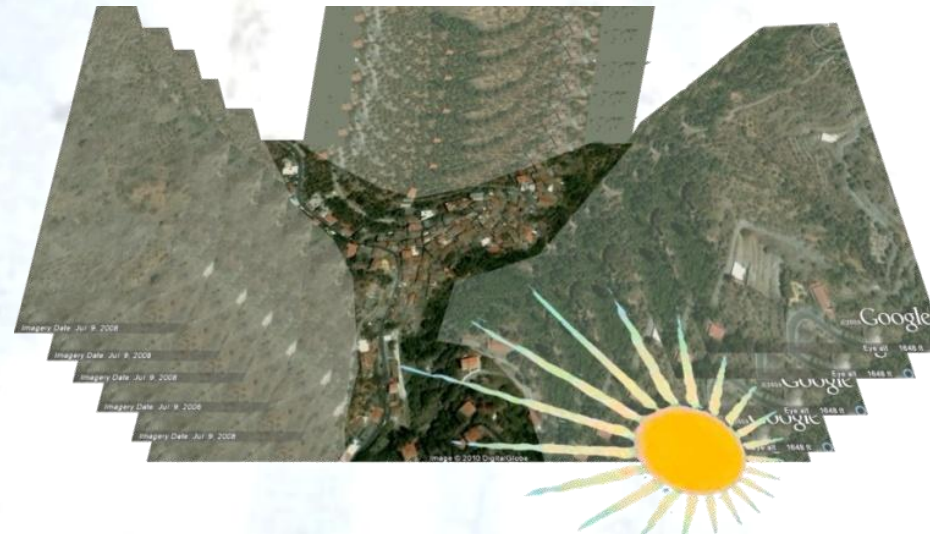
Σχεδιάγραμμα3

Σχεδιάγραμμα4

Εικόνα4

Σχεδιάγραμμα5

Ασκός: Βιοκλιματική Διάσταση

κάτοικοι έκτιζαν όπου υπήρχε ο χώρος και η δυνατότητα για να κτίσουν αλλά και βάσει του δρόμου. Δεν έχτιζαν εμπειρικά ή λαμβάνοντας υπόψη βιοκλιματικούς παράγοντες. Γι' αυτό το λόγο και βρίσκουμε ακόμη και παραδείγματα που δεν θεωρείται ότι μπορούν να λειτουργήσουν βέλτιστα από άποψη βιοκλιματικού σχεδιασμού.

Ο βιοκλιματικός σχεδιασμός προϋποθέτει και τη χρήση υλικών που η θερμοχωρητικότητά τους είναι μεγάλη. Στον Ασκά τα υλικά ανοικοδόμησης είναι όντως μονωτικά. Η πέτρα κυριαρχεί και ευρέως διαδεδομένα υλικά ήταν το ξύλο και οι πλάκες από χώμα ή γύψο. Βέβαια οι κάτοικοι όταν έχτιζαν δεν είχαν στο μυαλό τους τις ιδιότητες των υλικών αλλά χρησιμοποιούσαν υλικά που μπορούσαν να βρουν εύκολα. Όλα τα υλικά ήταν από την περιοχή και μπορούσαν εύκολα να προμηθευτούν. Από την πέτρα των γύρω βουνών μέχρι το ξύλο από τα δέντρα των γύρω δασών και τα ψημένα υλικά στον Ασκά(πλάκες, κεραμίδια) (εικόνες 8-10).

Οι πέτρινοι τοίχοι χτίζονταν από περίτεχνους μαστόρους. Ήταν διπλοί με γέμισμα χώματος και μικρών πετρών στο μέσω. Οι διπλοί τοίχοι (σχεδιάγραμμα 6) λειτουργούν καλά αν θέλουμε να μιλούμε για βιοκλιματικό σχεδιασμό, επειδή επιβραδύνουν την ανταλλαγή θερμότητας από την εξωτερική πλευρά τους στην εσωτερική και αντίστροφα. Βέβαια οι οικοδομικές λύσεις δεν στόχευαν εξ αρχής την καλή βιοκλιματική λειτουργία, αλλά πήγαιναν από την ανάγκη για στατικές λύσεις, πιο γερά κτήρια και έτσι η βιοκλιματική λειτουργία ερχόταν από μόνη της μετά τις κατασκευαστικές επινοήσεις. Εδώ όμως παρατηρείται το εξής παράδοξο. Κάποια σπίτια από πέτρα που επισκεφτήκαμε ήταν κρύα και κάποια ήταν σε καλή θερμοκρασιακή κατάσταση. Όταν ρωτήσαμε γιατί συμβαίνει αυτό μας είπαν πως οι τοίχοι είναι πολύ χοντροί (50- 60 cm) και επειδή είναι διπλοί όντως φέρνουν την εξωτερική θερμοκρασία προς τα μέσα πιο αργά. Για να πετύχει όμως η εσωτερική θερμοκρασία έχει καθοριστική σημασία η χωροθέτηση του κτηρίου. Για παράδειγμα αν κάποιο κτήριο είναι χωροθετημένο πίσω από κάποιο άλλο και του «κόβει» τον αέρα τότε διατηρείται πιο ζεστό αφού οι εξωτερικοί τοίχοι δεν έχουν πολύ επαφή με το κρύο. Από την άλλη το καλοκαίρι είναι δροσερά τα σπίτια επειδή διατηρούν τη δροσιά με τη βοήθεια της πέτρας μέσα στο εσωτερικό τους.

Εικόνα7

Εικόνα5

Εικόνα6

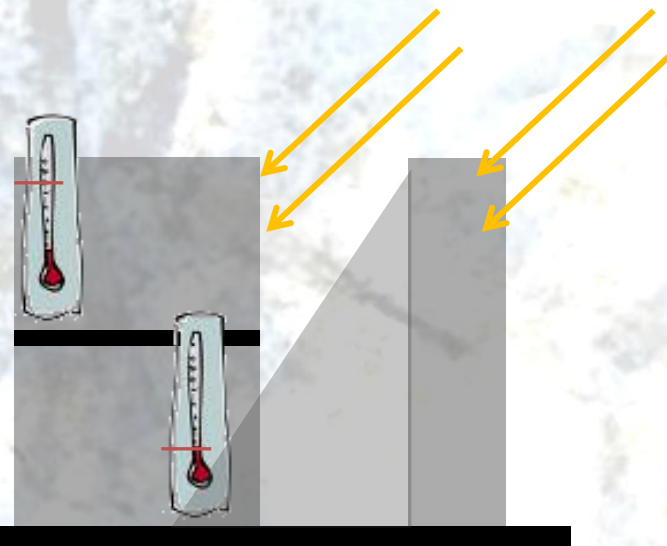
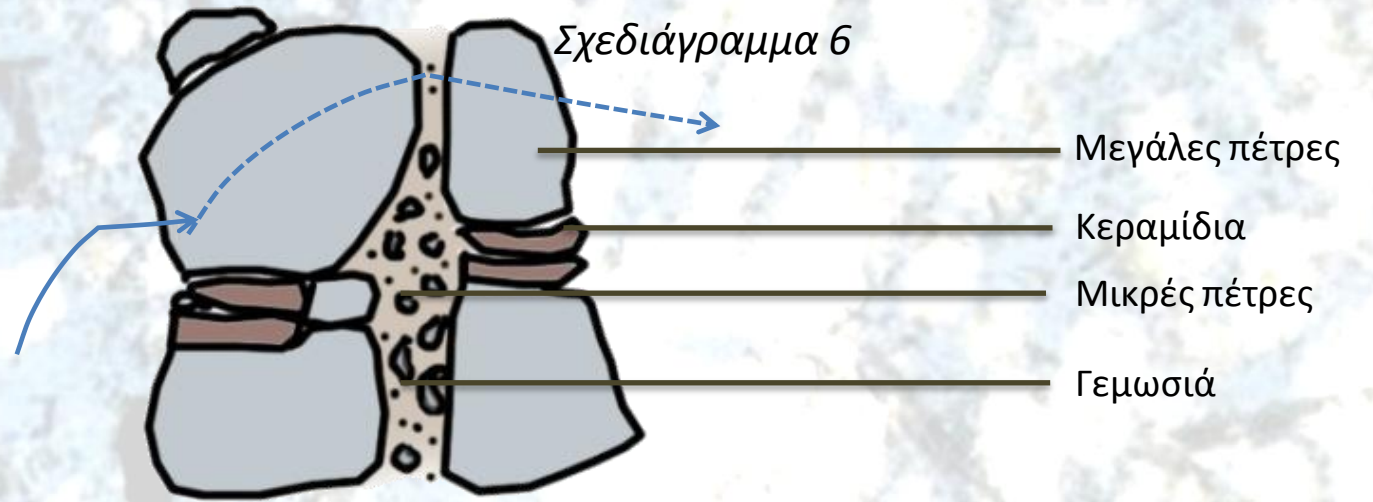
Εικόνες 8-10

Ασκός: Βιοκλιματική Διάσταση

Και στις δυο ακραίες περιπτώσεις ζεστού-κρύου μας είπαν οι κάτοικοι πως χρειάζεται αρκετό χρονικό διάστημα μέχρι να έρθει η κατοικία ή κάποιο άλλο κτήριο σε καλό ρυθμό όσο αφορά τις εσωτερικές θερμοκρασιακές συνθήκες. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η διαφορετικότητα στις θερμοκρασίες μέσα στο ίδιο το κτήριο. Δηλαδή το κατώι πάντοτε έχει πιο χαμηλή θερμοκρασία από το πιο πάνω επίπεδο ίσως επειδή είναι και περισσότερο εκτεθειμένο στον ήλιο ή επειδή ο πιο θερμός αέρας είναι ελαφρύτερος και ανεβαίνει προς τα πάνω (σχεδιάγραμμα 7). Το πρόβλημα θερμοκρασίας δεν είναι τόσο το καλοκαίρι όσο το χειμώνα. Το καλοκαίρι λόγω της ορεινής τοποθεσίας παρατηρούνται πιο χαμηλές θερμοκρασίες και από την άλλη στα κτήρια αν και δεν υπάρχουν πολλά ανοίγματα (πορτοπαράθυρα), είναι πάντοτε σε αντίθετες πλευρές ενός δωματίου (σχεδιάγραμμα 8) για να δημιουργείται ρεύμα αέρα, ο αέρας να εισέρχεται και να εξέρχεται εξαερίζοντας με φυσικό τρόπο το χώρο και δροσίζοντας τον (ο συμπιεσμένος αέρας είναι πιο δροσερός). Αντίθετα το χειμώνα εφαρμόζαν τεχνητή θέρμανση με εστία ή λύχνους για να ζεσταίνονται και επειδή οι χώροι τους ήταν μικροί μπορούσαν να τους θερμάνουν γρήγορα.

Όσο αφορά την τοιχοποιία, εφαρμόζονταν ακόμα μια τακτική. Εσωτερικά γύψωναν τους τοίχους (ο γύψος κρίνεται ιδανικό υλικό γιατί απορροφά την υγρασία του χώρου (εικόνα 11). Βέβαια αυτή η απορρόφηση δεν έπρεπε να ξεπερνά κάποια όρια γιατί μετά θα είχε αρνητικές επιπτώσεις.) Τακτικές επικάλυψης εφαρμόζονται και σήμερα από τους κατοίκους όχι τόσο για αποφυγή της υγρασίας αλλά για ενίσχυση της θερμομόνωσης ειδικά σε κτήρια που η χωροθέτηση τους δεν βοηθά στην εξασφάλιση καλών συνθηκών στο εσωτερικό όπως αναπτύχθηκε και πιο πάνω. Γενικά όμως οι νέοι κάτοικοι στο χωριό κάνουν προσπάθειες για βελτίωση των μικροκλιματικών συνθηκών από την παρατήρηση υφιστάμενων καταστάσεων που ίσως να μην κρίθηκαν αποτελεσματικά όσο αφορά τη βιοκλιματική λειτουργία. Για παράδειγμα εκτός από τη μόνωση με νέα υλικά, αφήνουν ανοίγματα με νότιο προσανατολισμό ή «σηκώνουν» πιο ψηλά τα σπίτια τους, για να μην αποκόπτεται ο αέρας και ο ήλιος από τα άλλα κτήρια. Βέβαια αυτό θέτει άλλα θέματα: αν οι επεμβάσεις αυτές αποτελούν καθαρή αλλοίωση της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής που

Σχεδιάγραμμα 7

Σχεδιάγραμμα 8

Εικόνα 11

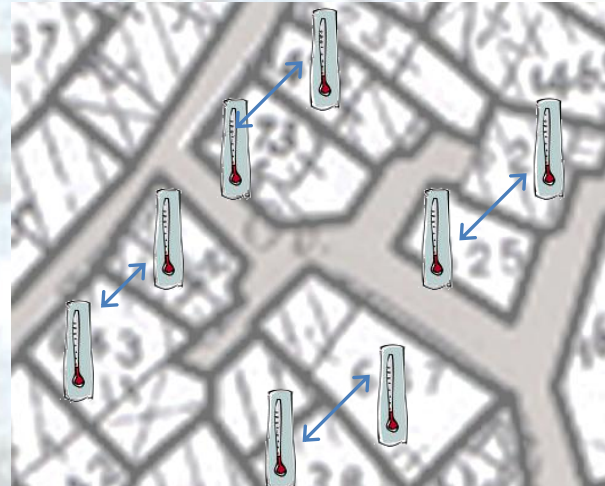
Εικόνα 12

Ασκός: Βιοκλιματική Διάσταση

παρατηρείται στο χωριό και πραγματικά είναι τόσο ιδιαίτερη, αν γίνονται για θέμα επίδειξης ή αν δημιουργούν άλλα προβλήματα μεταξύ των κατοίκων π.χ σε θέματα παράβασης ορίων ιδιοκτησίας. Ενώ παλαιότερα δεν υπήρχαν τέτοια θέματα αφού κολλούσε κυριολεκτικά το ένα κτήριο στο άλλο και δεν υπήρχε ανταγωνισμός ή θέμα ιδιοκτησίας. Και αυτό βοηθούσε και στην πιο γρήγορη θέρμανση των χώρων των επαπτόμενων σπιτιών. Βοηθούσε δηλαδή η χωροθέτηση του ενός κτηρίου δίπλα στο άλλο επειδή δεν είχαν μεγάλες απώλειες θερμότητας αφού διατηρούσαν περίπου τις ίδιες θερμοκρασίες ενώ σήμερα δεν βλέπει κανένας αυτή τη πτυχή (τη χρονική αλλαγή στη χωροθέτηση των κτηρίων δείχνει η εικόνα 12 και οι όμοιες θερμοκρασίες των επαπτόμενων κτηρίων φαίνονται στη διαγραμματική κάτοψη του σχεδιαγράμματος 9).

Η τοιχοποιία αποτελεί μια πτυχή στο θέμα της μόνωσης των κτηρίων. Η στέγες και τα δάπεδα πρόσφεραν επιπλέον μόνωση. Οι στέγες στην κατασκευή τους είχαν πολλά στρώματα: παρακλάδια δέντρων, «φτερίτζια» και στη συνέχεια χώμα και κλαδιά (σχεδιάγραμμα 10) στην περίπτωση των δωματίων (εικόνα 13), πηλός και κεραμίδια στην περίπτωση των στεγών (σχεδιάγραμμα 11). Για να μην απορροφούν την υγρασία και το νερό της βροχής τα δώματα, ανά τακτά διαστήματα έβαζαν άλλο χώμα το οποίο συμπιέζαν για να γίνει πιο σταθερό και ομοιογενές. Στην πλήρωση των δαπέδων, τα γυψομάραμα και τα πλακάκια από χώμα παρείχαν καλή θερμομόνωση (εικόνα 14).

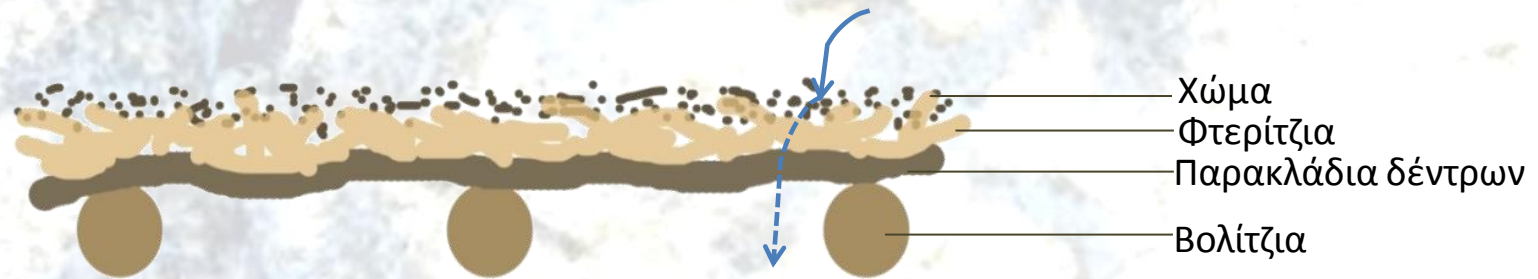
Ο Ασκάς σαν ορεινό χωριό μοιράζεται πολλά στοιχεία με τα υπόλοιπα ορεινά χωριά: πυκνή και συνεχόμενη δόμηση, χρήση τοπικών υλικών, βαθμιδωτό κτίσιμο με προσανατολισμό τέτοιο ώστε να δέχεται όσο το δυνατό περισσότερο φως από τον ήλιο. Κτίστηκε κυρίως βάσει της ανάγκης για εξασφάλιση της στατικότητας στα κτήρια. Οι κατασκευαστικές μέθοδοι στόχευαν σε αυτό και σε συνδυασμό με την καλή θερμοχωρητικότητα των υλικών, τη λειτουργία των μεσοτοιχιών και τη γενική χωροθέτηση εξασφαλίστηκε η βιοκλιματική λειτουργία χωρίς να σημαίνει πως όλα τα κτίσματα χαρακτηρίζονται από αυτήν, αφού υπάρχουν και οι εξαιρέσεις. Εξάλλου η ανάπτυξη έγινε προσθετικά σε ότι υπήρχε και σιγά σιγά το χωριό αυξανόταν σε μέγεθος με τα υλικά μέσα και το χώρο που διέθεταν. Οπότε πολλά πράγματα ήρθαν από μόνα τους.

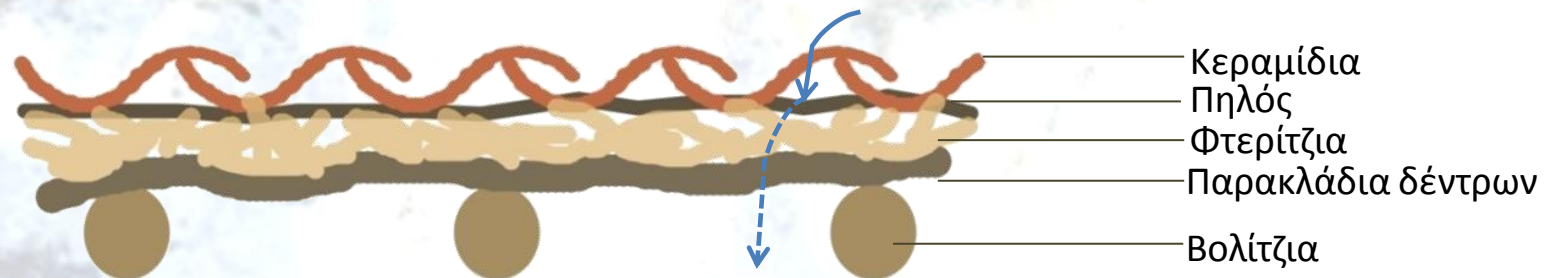
Σχεδιάγραμμα 9

Εικόνα 13

Σχεδιάγραμμα 10

Σχεδιάγραμμα 11

Εικόνα 14

Θέμα ατομικού: **Θέματα ασφάλειας και ανασφάλειας**

ΤΟΤΕ

Το πρώτο μέρος της εργασίας θα καταπιαστεί με θέματα ασφάλειας και ανασφάλειας που επικρατούσαν την παλιά εποχή στον Ασκά, με τα δεδομένα που κυριαρχούσαν τότε - στοιχεία που οδήγησαν τους κατοίκους στον κατάλληλο σχεδιασμό του οικισμού και στη συγκεκριμένη λειτουργία της κοινωνίας του.

Έπειτα, μεταφερόμενοι στη νέα εποχή, με τα νέα κοινωνικά δεδομένα, θα εξεταστεί πως κάποια σημεία, του κατάλληλου για την τότε εποχή, σχεδιασμού, ίσως να προσφέρουν σήμερα αισθήματα κυρίως ανασφάλειας – παρά ασφάλειας- στους κατοίκους.

Ανασφάλεια από τους κατακτητές:

Τα παλιά χρόνια, οι συνεχείς επιδρομές των κατακτητών στην Κύπρο, προξένησαν στους κατοίκους αισθήματα ανασφάλειας. Οι κάτοικοι στην προσπάθεια τους να προστατεύσουν τους εαυτούς τους, έλαβαν σε αρκετές περιπτώσεις κάποια μέτρα σχεδιασμού των διάφορων οικισμών, έτσι ώστε να απομακρύνουν όσο περνά από το χέρι τους, τους κατακτητές. Τέτοια μέτρα φαίνεται να είχαν ληφθεί και στο σχεδιασμό του οικισμού του Ασκά.

Οι κάτοικοι του Ασκά, σκεπτόμενοι σε αυτά τα πλαίσια, μετακίνησαν τον οικισμό από υψηλότερο σημείο στο οποίο βρισκόταν, στην πλαγιά του βουνού, η οποία παρείχε φυσική οχύρωση (εικόνα 1). Ο οικισμός με αυτό τον τρόπο, είναι πλήρως εναρμονισμένος με το περιβάλλον και δεν είναι εύκολα προσβάσιμος από τους κατακτητές.

Συμβάντα από τον αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α, και από την τούρκικη εισβολή, τεκμηριώνουν τη λειτουργία αυτής της επιλογής: Κατά την τούρκικη εισβολή, το χωριό είχε αδειάσει από τον αντρικό πληθυσμό, (ο οποίος έσπευσε να πολεμήσει τους Τούρκους σε άλλες περιοχές της Κύπρου), και γέμισε με εκατοντάδες πρόσφυγες που ζητούσαν προστασία. Επίσης κατά τον αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α, λόγω της θέσης του (το χωριό), λάμβανε αντάρτες από το ύψωμα Παλαιωχωρίου – Ασκά, και τους προωθούσε στο Φτερικούδι, Άλωνα και Πλατανιστάσα. «Πήραμε μήνυμα να παραλάβουμε την ομάδα από το βουνό πάνω στον **Ασκά**».¹

Σύγχυση – αποπροσανατολισμός κατακτητή

Οι κάτοικοι του Ασκά, δεν αρκέστηκαν μόνο στην οχύρωση που τους παρείχε η πλαγιά του βουνού, αλλά σχεδίασαν τον οικισμό με τρόπο που να ενισχύει την προστασία τους από τους κατακτητές.

Τα σπίτια ήταν ενωμένα μεταξύ τους και διέθεταν κοινή τοιχοποιία (εικόνες 2), δημιουργώντας έτσι ένα πυκνά δομημένο οικισμό (εικόνα 3). Επίσης οι όψεις των κτισμάτων όπως φαίνονται από το δημόσιο δίκτυο, διέθεταν ακαθόριστα όρια, λόγω της κοινής τοιχοποιίας και μπορούσαν εύκολα να ξεγελάσουν τον κατακτητή (εικόνα 4). Δύο άλλες μέθοδοι σχεδιασμού που ίσως να αποσκοπούν στην σύγχυση του κατακτητή, αποτελούν: η πρόσβαση από τα ιδιωτικά σπίτια σε δύο ή και περισσότερους δημόσιους δρόμους (εικόνες 5) και η απουσία εσωτερικής ένωσης των επιπέδων ενός σπιτιού σε κάποιες περιπτώσεις (εικόνα 6). Και οι δύο λειτουργούν θετικά σε περίπτωση καταδίωξης κάτοικου του χωριού Ασκά από τους κατακτητές. Με την πρώτη μέθοδο, όταν ο κατακτητής βρίσκεται εντός του σπιτιού, ο καταζητούμενος μπορεί να διαφύγει από την πιο μακρινή από τον κατακτητή εξώθυρα και να απομακρυνθεί μέσω του στενού δικτύου (εικόνα 7), ενώ με τη δεύτερη αν ο κατακτητής βρίσκεται σε διαφορετικό επίπεδο του σπιτιού από τον

Εικόνα 1: Φυσική οχύρωση το οικισμού του Ασκά από τα γύρω ψηλά βουνά

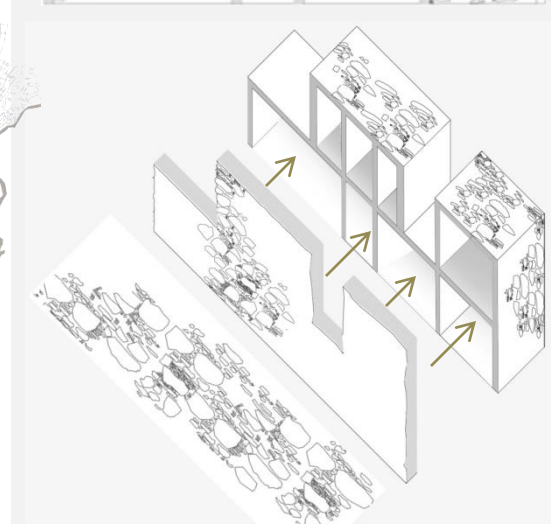
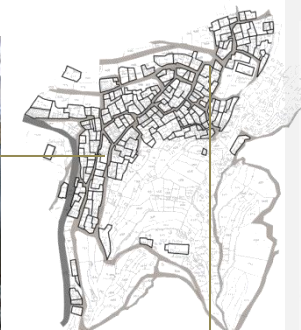
Εικόνες 2: Ενωμένα σπίτια μεταξύ τους με κοινή τοιχοποιία

Εικόνα 3: Πυκνά δομημένος οικισμός

Εικόνες 5: Πρόσβαση από το ιδιωτικό σε 2 δημόσιους δρόμους και εσωτερική ένωση σπιτιού

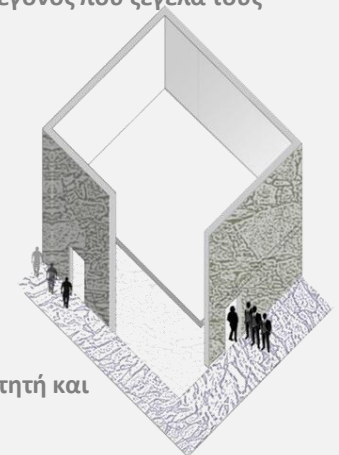

Εικόνα 4: Εξωτερικά, ακαθόριστα τα όρια των κατοικιών γεγονός που ξεγελά τους κατακτητές

Εικόνα 6: Απουσία εσωτερικής ένωσης των επιπέδων του σπιτιού

Εικόνα 7: Διέξοδος καταζητούμενου από την μακρινή εξώθυρα από τον κατακτητή και απομάκρυνση του μέσω του στενού δικτύου

καταζητούμενο, ο καταζητούμενος μπορεί να διαφύγει από το επίπεδο που βρίσκεται χωρίς να έρθει σε επαφή με τον κατακτητή (εικόνα 8). «Οι Άγγλοι μου ζήτησαν να τους ανοίξω και την πόρτα του πάνω ορόφου για να ερευνήσουν και εκεί». 2

Εσωστρέφεια ιδιωτικών κατοικιών

Η εσωστρέφεια των κατοικιών, με τα λίγα και στενά ανοίγματα και τους ελάχιστους εξωτερικούς ιδιωτικούς χώρους, παίζει το δικό της ρόλο στην προστασία από τους κατακτητές. Σε πολλές περιπτώσεις παρατηρήθηκαν παρακωτά παράθυρα (εικόνες 9) που έκαναν λιγότερο άμεση τη σχέση του εσωτερικού με το εξωτερικό και ελάχιστες ήταν οι περιπτώσεις σπιτιών με αίθρια (εικόνες 10) ή με φούρνους στο εξωτερικό, στην προέκταση του τοίχου αντιστήριξης (εικόνα 11).

Στενά δίκτυα

Το δημόσιο, σχεδιάστηκε και αυτό με σκοπό να ενισχύσει την προστασία των κατοίκων, αφού συνήθως οι δημόσιοι χώροι αποτελούν τους κύριους στόχους επιθέσεων από τους κατακτητές.

Οι δρόμοι (που διαθέτουν τον βασικό δημόσιο χαρακτήρα ενός οικισμού), είναι στενοί με αποτέλεσμα – σε συνδυασμό με τα πυκνά κτισμένα σπίτια – να ενισχύουν την πυκνή δόμηση του οικισμού (εικόνα 12) και να είναι προσβάσιμοι από περιορισμένο αριθμό ανθρώπων μια δεδομένη χρονική στιγμή. Επίσης οι στενοί δρόμοι, αποτελούν εύκολο μέσο διαφυγής. (εικόνες 13).

«Καθώς επέστρεφαν προς το καφενείο, ο Αχιλλέας ... με ένα πήδημα, βρέθηκε στα σκαλάκια και στα σοκάκια και σε κλάσματα δευτερολέπτου πετάχτηκε στον ποταμό και εξαφανίστηκε... λίγο το πυκνό σκοτάδι, λίγο η ανικανότητά τους, και κυρίως τα στενά μονοπάτια, έκαναν θαύματα». 3

Πλατώματα και δημόσιοι χώροι

Τα πλατώματα του Ασκά, είναι ελάχιστα και βρίσκονται συνήθως σε εκκλησίες. Ακόμη και οι βρύσες που την παλιά εποχή αποτελούσαν σημεία συνάντησης για τις κοπέλες και χώρους όπου οι χωρικοί οδηγούσαν τα ζώα τους για να πιούν νερό, πλάταιναν ελάχιστα, παρόλη την αυξημένη δημόσια χρήση τους (εικόνα 14).

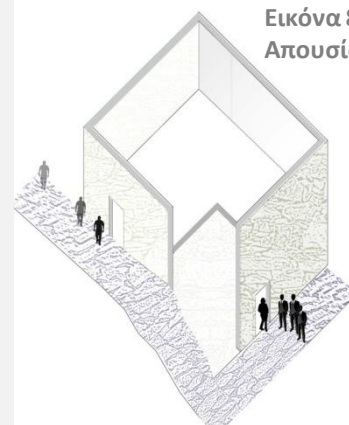
Τέλος, οι κλειστοί δημόσιοι χώροι κοινής σύναξης είναι επίσης ελάχιστοι, διασκορπισμένοι στο χωριό (εικόνα 15) με περιορισμένη έκταση, θέλοντας να αποφύγουν τη δημιουργία εύκολων στόχων για τους κατακτητές.

Ανασφάλεια επιβίωσης:

Μια άλλη αιτία που προκαλούσε αισθήματα ανασφάλειας στους κατοίκους του Ασκά (καθώς και σε κατοίκους άλλων χωριών), ήταν η αβέβαιη επιβίωσή τους. Για να αντιμετωπίσουν αυτή την ανασφάλεια, φρόντισαν με σχεδιαστικές μεθόδους να έχουν εύκολη πρόσβαση στο νερό (απαραίτητη προϋπόθεση επιβίωσης). Επίσης, μετέτρεψαν το ανώμαλο έδαφος του Ασκά σε έδαφος κατάλληλο για ανάπτυξη γεωργικών δραστηριοτήτων, δραστηριότητες με τις οποίες θα εξασφάλιζαν την τροφή τους. « Η ίδια η φύση φρόντιζε ανάλογα με την εποχή για το φαγητό». 4 Τέλος, διαμόρφωσαν τις κατοικίες με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε να μπορούν να φιλοξενούν ζώα επίσης για εξασφάλιση της τροφής, αλλά και για διευκόλυνση των μεταφορών. Οι ασχολίες αυτές που προήλθαν κυρίως λόγω της ανασφάλειας των κατοίκων για επιβίωση, καθόρισαν με τον τρόπο τους, τον τρόπο λειτουργίας της κοινωνίας.

Εκμετάλλευση νερού

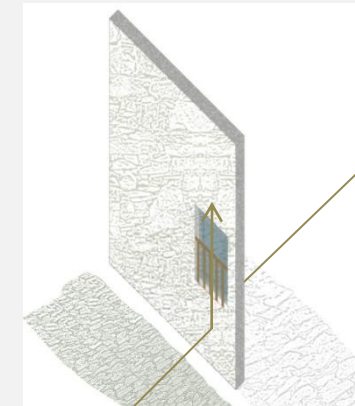
Ένας άλλος σημαντικός λόγος μεταφοράς του οικισμού στην πλαγιά του βουνού,

Εικόνα 8: Διέξοδος καταζητούμενου από διαφορετικό επίπεδο από τον κατακτητή. Απουσία εσωτερικής ένωσης επιπέδων κατοικίας

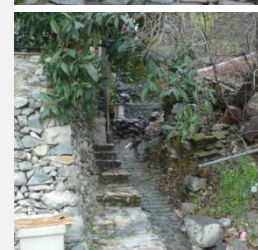
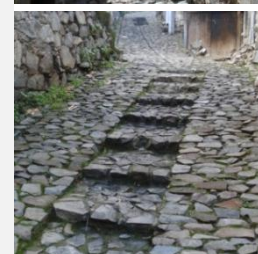
Εικόνας 10: Αίθρια σπιτιού

Εικόνα 11: Φούρνος στο εξωτερικό στην προέκταση του τοίχου αντιστήριξης

Εικόνα 12: Στενά δίκτυα που ενισχύουν την πυκνή δόμηση

Εικόνας 13: Στενά δίκτυα – εύκολο μέσω διαφυγής

Εικόνας 14: Πολύ μικρά πλατώματα στις βρύσες, παρόλη την αυξημένη δημόσια χρήση τους

Εικόνας 9: Παρακωτά παράθυρα – προστασία από τους κατακτητές

Δημόσια κτίρια

Ιδιωτικά κτίρια

Εικόνα 15: Ελάχιστοι δημόσιοι χώροι διασκορπισμένοι στο χωριό

ήταν η εύκολη πρόσβαση στον ποταμό (εικόνα 16). Το νερό αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την επιβίωση των ανθρώπων. Οι κάτοικοι θέλοντας να αξιοποιήσουν στο μέγιστο το νερό, δημιούργησαν μικρά κολύμπια στους ποταμούς σαν φράκτες, που συσώρευαν το πολύτιμο νερό σε περίπτωση μπόρας και το χρησιμοποιούσαν για άρδευση των χωραφιών (εικόνα 17).

Εκμετάλλευση γης - γεωργία

Ο Ασκάς διέθετε βραχώδες και ακαλλιέργητο έδαφος, γεγονός που δυσκόλευε την ανάπτυξη γεωργικών δραστηριοτήτων. Οι κάτοικοι θέλοντας να δώσουν μια λύση στο πρόβλημα, δημιούργησαν αναβαθμίδες που οδηγούν σε στενές λωρίδες γης (εικόνα 18), καθιστώντας το έδαφος κατάλληλο για την ανάπτυξη της γεωργίας.

Κτηνοτροφία

Ο σχεδιασμός των σπιτιών στον Ασκά, προϋπέθετε χώρο όπου θα στεγάζονταν τα ζώα (στάβλο) (εικόνας 19), η εκτροφή των οποίων θα βοηθούσε στην επιβίωση των κατοίκων. Τα ζώα που εκτρέφονταν ήταν κατσίκια για το γάλα, για τα γαλακτοκομικά τους προϊόντα και για το κρέας τους, γουρούνια για αλλαντικά, πουλερικά για κρέας και αυγά και γαϊδούρια για βοήθεια στις μεταφορές και για κάλυψη γεωργικών αναγκών (π.χ. όργωμα χωραφιών) (εικόνας 20).

Στον αγώνα για επιβίωση της οικογένειας, δεν λάμβαναν μέρος μόνο οι γονείς, αλλά και τα παιδιά είχαν ενεργή συμμετοχή. Ήταν υπεύθυνα για το πότισμα των περιβολιών, το αλώνισμα, το μάζεμα καρπών, το τάισμα των ζώων, το σκούπισμα του στάβλου κ.α. και πολλές φορές αυτές τους οι ασχολίες γίνονταν αιτία για να απέχουν από το σχολείο κατά διαστήματα ή ακόμη και να σταματούν το σχολείο.

Ασφάλεια στις μεταξύ τους σχέσεις:

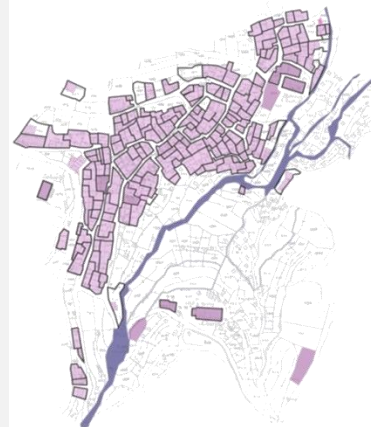
Οι κάτοικοι του Ασκά, πέραν από την ανασφάλεια που ένιωθαν λόγω επιδρομής των κατακτητών και λόγω της αβέβαιης επιβίωσής τους, ένιωθαν ασφαλείς στις μεταξύ τους σχέσεις. Το γεγονός αυτό τεκμηριώνει η συνεργασία τους για τη διαμόρφωση ενός ομοιόμορφου οικισμού (αποτρεπτικού προς τους κατακτητές), η συνεισφορά και η βοήθεια που προσέφεραν ο ένας στον άλλον, αλλά και ο τρόπος που λειτουργούσε η κοινωνία σαν σύνολο, με την διοργάνωση θρησκευτικών ή πολιτιστικών εκδηλώσεων, που ένας από τους στόχους τους ήταν η ανάπτυξη δεσμών ανάμεσα στους κατοίκους.

Ομοιομορφία

Η κοινή τοιχοποιία που αποσκοπούσε στην πυκνή δόμηση του χωριού, εκφράζει παράλληλα και μια εμπιστοσύνη ανάμεσα στους κατοίκους (γεγονός που δεν παρατηρείται σήμερα, αφού κάθε νέα οικοδομή ξεκαθαρίζει τα όρια της από τις υπόλοιπες) (εικόνας 21). Επίσης, το γεγονός ότι μέσω προσθετικής ανάπτυξης οι κάτοικοι κατάφεραν να δημιουργήσουν ένα ομοιόμορφο οικισμό, χρησιμοποιώντας τα ίδια μέσα τόσο για τους ιδιωτικούς όσο και για τους δημόσιους χώρους (εικόνας 22) και παρόμοιες τυπολογίες κτιρίων (εικόνας 23) ανάλογα με τις ανάγκες κάθε οικογένειας, εκφράζει την κοινή δράση των κατοίκων.

Αλληλοβοήθεια

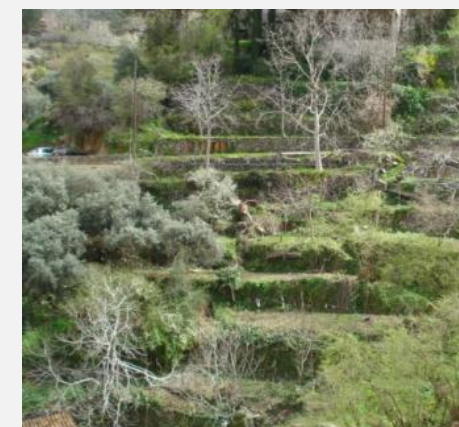
Η αλληλοβοήθεια ήταν κάτι που επίσης χαρακτήριζε τους κατοίκους του Ασκά. Ο καθένας έκανε ότι περνούσε από το χέρι του για να διευκολύνει τη ζωή του άλλου. Μια λεπτομέρεια στα τελειώματα των εξωτερικών τοίχων, μας δείχνει ότι λαμβάνονταν υπόψη οι δραστηριότητες του συνόλου. Στις ενώσεις της τοιχοποιίας σπιτιών, που τουλάχιστον η μια τους πλευρά έβλεπε σε στενό δρόμο, απέφευγαν να δημιουργήσουν γωνιές, αλλά δημιουργούσαν κυρτές ενώσεις, έτσι ώστε η πρόσβαση φορτωμένων

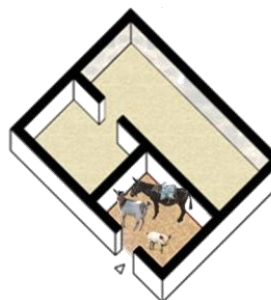
Εικόνας 16: Εύκολη πρόσβαση στον ποταμό

Εικόνα 17: Δημιουργία κολυμπιού στον ποταμό σαν φράκτη

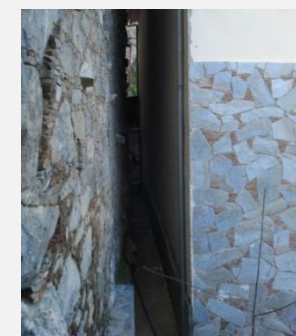
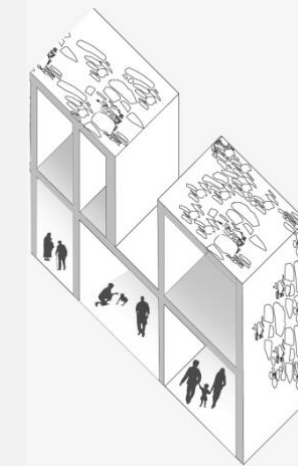
Εικόνα 18: Δημιουργία αναβαθμίδων στο έδαφος

Εικόνας 19: Χώρος στέγασης των ζώων στα σπίτια

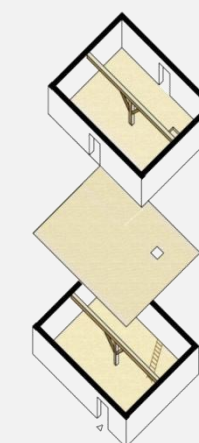
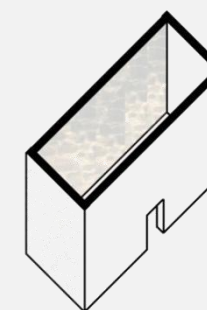
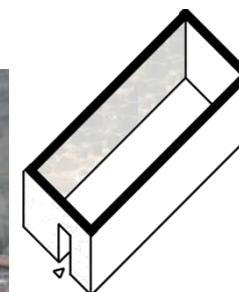
Εικόνας 20: Βοήθεια γαϊδουριών στις μεταφορές

Εικόνας 21: Κοινή τοιχοποιία – ασφάλεια μεταξύ των κατοίκων... Κάτι που δεν συμβαίνει σήμερα

Εικόνας 22: Δημιουργία ομοιόμορφου οικισμού χρησιμοποιώντας παρόμοια υλικά για το κτίσιμο ιδιωτικών και δημόσιων χώρων «Ασκότικο κτίσιμο»

Εικόνας 23: Τυπολογίες που συναντήθηκαν σε αρκετές περιπτώσεις στο χωριό Ασκά

γαϊδουριών στο δρόμο, να πραγματοποιείται με μεγαλύτερη ευκολία (εικόνες 24). Επίσης σε περιπτώσεις ασθένειας κάποιων χωριανών (λόγω έλλειψης της σημερινής συνεχούς εξελισσόμενης ιατρικής), όσοι κάτοικοι είχαν εμπειρικά κάποιες βασικές γνώσεις ή είχαν την ικανότητα να κάνουν μαγικά ξόρκια για θεραπεία των ασθενών, ήταν πρόθυμοι να βοηθήσουν.

Κοινές συνάξεις

Τέλος, οι κοινές συνάξεις σε προγραμματισμένα μέρη κατά ημερομηνίες όπου λάμβανε μέρος ολόκληρο το χωριό, αποδεικνύουν για ακόμη μια φορά το πόσο ενωμένοι ήταν οι κάτοικοι μεταξύ τους. Τέτοιες συνάξεις γίνονταν στο πανηγύρι του χωριού, το οποίο έδινε την ευκαιρία κοινωνικοποίησης, αλληλογνωριμίας και ανάπτυξης δεσμών, μεταξύ εμπόρων και μεταξύ του απλού κόσμου. Άλλες διοργανώσεις του χωριού ήταν ο «εσπερινός της αγάπης», όπου διεξάγονταν παιχνίδια και αγωνίσματα στην αυλή της εκκλησίας του Προδρόμου (εικόνες 25), αλλά και η συγκέντρωση των κατοίκων στον εκδρομικό χώρο της Αγίας Παρασκευής μετά τη λειτουργία της Τρίτης του Πάσχα (εικόνες 26).

Εκτός από τις προγραμματισμένες κοινές συνάξεις, υπήρχαν και οι καθημερινές συνάξεις στο καφενείο (για τους άντρες), που έπαιξε κοινωνικοοικονομικό ρόλο στην κοινότητα (εικόνα 27). Παρατηρείται δηλαδή ότι παρόλο που λόγω της ανασφάλειας για τους κατακτητές δημιούργησαν περιορισμένους δημόσιους χώρους και πλατώματα, οι μεταξύ τους σχέσεις ήταν ικανές για να αξιοποιηθούν αυτοί οι χώροι στο μέγιστο (εικόνα 28).

ΤΩΡΑ

Σήμερα, λαμβάνοντας υπόψη τον τρόπο ζωής στον οποίο μάθαμε να ζούμε, παρατηρούνται αισθήματα ανασφάλειας των κατοίκων που παρέμειναν στο χωριό. Κάποια από αυτά τα αισθήματα, προέρχονται από τον τρόπο δημιουργίας του οικισμού την τότε εποχή, που με τα τότε δεδομένα προσέφερε ασφάλεια στους παλιούς κάτοικους.

Φόβος για αστυφιλία

Πρώτος και ίσως ο σημαντικότερος λόγος ανασφάλειας των κατοίκων σήμερα, είναι η αστυφιλία. Παρατηρούν τον πληθυσμό να μειώνεται με το πέρασμα του χρόνου και φοβούνται ότι θα απομείνουν πολύ λίγοι.

Από τα παλιά χρόνια, αρκετοί γεωργοί οδηγούνταν στις πόλεις με μονοήμερες μετακινήσεις για δουλειά. Η πόλη ήταν επίσης σημαντική για την προσφορά ανώτατης εκπαίδευσης στα παιδιά τα οποία διέμεναν εκεί κατά τη διάρκεια της φοιτητικής χρονιάς. Αυτή η έλξη για την πόλη, σε συνδυασμό με τα ελλειπή πλατώματα και δημόσιους χώρους καθώς και τα στενά δίκτυα, οδήγησαν πολλές οικογένειες σε αυτήν. Οι στενοί δρόμοι που κατά τη διάρκεια των επιδρομών βοήθησαν στο να διαμορφωθεί ένας πυκνός οικισμός, μειώνοντας τις εξωτερικές προσβάσεις προς αυτόν, κατέστησαν δύσκολες τις μονοήμερες μετακινήσεις προς την πόλη, που σε κάποιες περιπτώσεις ήταν απαραίτητες, με αποτέλεσμα πολλές οικογένειες να εγκατασταθούν εκεί μόνιμα (εικόνα 29). «Η κεντρική οδική αρτηρία, βελτιώθηκε αισθητά τα τελευταία χρόνια, αλλά είναι πλέον αργά λόγω της αστυφιλίας που σάρωνε τα χωριά». ⁵

Η απουσία δημόσιων χώρων από το χωριό, που τα παλιά χρόνια με αυτόν τον τρόπο απέφευγαν τη δημιουργία εύκολων στόχων προς τους κατακτητές, είναι καθοριστικός παράγοντας της φυγής των κατοίκων. Σήμερα οι νέοι για να «επιβιώσουν», χρειάζονται χώρους εργασίας, ψυχαγωγίας και άλλους δημόσιους χώρους που τους φέρνουν σε επαφή μεταξύ τους, έτσι ώστε να μπορούν να δημιουργήσουν τη δική τους κοινωνία. Με το κλείσιμο του δημοτικού σχολείου, έγινε ακόμη πιο έντονη η απουσία δημόσιων χώρων στο χωριό, αφού τα χρόνια της λειτουργίας του, τα παιδιά ασχολούνταν με την

Εικόνες 24: Κυρτή ένωση τοίχων - Ευκολία πρόσβασης φορτωμένων γαϊδουριών σε στενούς δρόμους και σεισμική προστασία

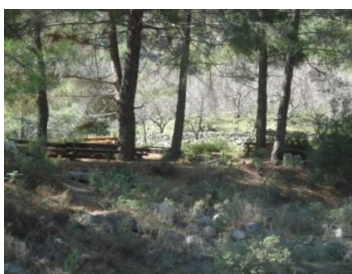
Εικόνες 25: «Εσπερινός της αγάπης» – διεξαγωγή παιχνιδιών στην αυλή της εκκλησίας του Προδρόμου

Εικόνες 26: Τρίτη του Πάσχα - Συγκέντρωση κατοίκων στον εκδρομικό χώρο της Αγίας Παρασκευής

Εικόνες 27: Καθημερινές συνάξεις στο καφενείο

Εικόνες 28: Αξιοποίηση δημόσιων χώρων και πλατωμάτων στο μέγιστο

Εικόνα 29: Στενά δίκτυα που καθιστούσαν δύσκολες τις μονοήμερες μετακινήσεις

κηπουρική, πήγαιναν εκδρομές και περιπάτους και διοργάνωναν γιορτές, οι οποίες αποτελούσαν σημαντικό κοινωνικό γεγονός και όλο το χωριό τις παρακολουθούσε (εικόνες 30).

Ανασφάλεια αποκλεισμού

Τα στενά δίκτυα, σε συνδυασμό με τους ελάχιστους δημόσιους χώρους, προκαλούν επίσης ανασφάλεια στους κατοίκους, σε περιπτώσεις υπερβολικής χιονόπτωσης. Οι περισσότερες από τις οικογένειες που παρέμειναν στο χωριό, σήμερα έπαψαν να είναι εξολοκλήρου αυτοσυντηρούμενες, μέσω γεωργικών και κτηνοτροφικών δραστηριοτήτων, αλλά εξαρτώνται από διάφορους δημόσιους εμπορικούς χώρους, τους οποίους δεν διαθέτει το χωριό πια (εικόνα 31). Σε περίπτωση απρόβλεπτου αποκλεισμού από τα χιόνια, οι κάτοικοι υπάρχει περίπτωση να μείνουν χωρίς προμήθειες, μιας και οι δρόμοι δεν επιτρέπουν μακριές μετακινήσεις.

Ανασφάλεια κατάρρευσης κτιρίων

Επιπλέον, τα στενά δίκτυα, σε συνδυασμό με την κακή κατάσταση κάποιων κτιρίων, προκαλούν επίσης ανασφάλεια στους κατοίκους για πιθανή κατάρρευση των κτιρίων τη στιγμή που διακινούνται στα δρομάκια (εικόνες 32).

Ανασφάλεια για ελλιπή ιατρική περίθαλψη

Τέλος, το γεγονός ότι οι δρόμοι είναι προσβάσιμοι μέχρι ένα σημείο για τα αυτοκίνητα, σε συνδυασμό με την εβδομαδιαία επίσκεψη του γιατρού (κάθε Τετάρτη), προκαλεί φόβο στους κατοίκους για ελλιπή και καθόλου άμεση ιατρική περίθαλψη, σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης. Η άμεση ιατρική περίθαλψη σήμερα είναι απαραίτητη με τα νέα δεδομένα, συγκρίνοντας τις ιατρικές μεθόδους της τότε εποχής και την παράδοση των ασθενών πολλές φορές στα χέρια του Θεού, με τα σημερινά ιατρικά επιτεύγματα.

Ασφάλεια για το μέλλον

Το χωριό του Ασκά, θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι εκφράζει σε μεγάλο βαθμό τις συνέπειες των ανατροπών που επέρχονται στα κοινωνικά δεδομένα και καταστάσεις με το πέρασμα του χρόνου. Ίσως, (όπως την τότε εποχή που κάθε μορφή ανασφάλειας αντιμετωπιζόταν εν μέρη με κατάλληλο σχεδιασμό), με κατάλληλες σχεδιαστικές προσθήκες που σέβονται καθετί υφιστάμενο στο χώρο, να επιτευχθεί η εξάλειψη οποιουδήποτε αισθήματος ανασφάλειας των κατοίκων του σήμερα.

Βιβλιογραφία:

- Σοφία Ιωάννου, *Ο Ασκάς στο Διάβα του Χρόνου*, (Σύνδεσμος Φίλων Ανάπτυξης Ασκά, Λευκωσία 2007)
1. Σοφία Ιωάννου, *Ο Ασκάς στο Διάβα του Χρόνου*, (Σύνδεσμος Φίλων Ανάπτυξης Ασκά, Λευκωσία 2007), σελ. 183
  2. Σοφία Ιωάννου, *Ο Ασκάς στο Διάβα του Χρόνου*, (Σύνδεσμος Φίλων Ανάπτυξης Ασκά, Λευκωσία 2007), σελ. 186
  3. Σοφία Ιωάννου, *Ο Ασκάς στο Διάβα του Χρόνου*, (Σύνδεσμος Φίλων Ανάπτυξης Ασκά, Λευκωσία 2007), σελ. 186
  4. Σοφία Ιωάννου, *Ο Ασκάς στο Διάβα του Χρόνου*, (Σύνδεσμος Φίλων Ανάπτυξης Ασκά, Λευκωσία 2007), σελ.
  5. Σοφία Ιωάννου, *Ο Ασκάς στο Διάβα του Χρόνου*, (Σύνδεσμος Φίλων Ανάπτυξης Ασκά, Λευκωσία 2007), σελ. 375

Εικόνες 17, 20, 21α, 25α, 26β,γ, 27β, 30β,γ,δ,ε,στ από βιβλίο

Εικόνες 30: Δραστηριότητες μαθητών του δημοτικού σχολείου τα χρόνια της λειτουργίας του

Εικόνα 31: Κλείσιμο μπακάλικου του χωριού

Εικόνες 32: Φόβος για κατάρρευση κτιρίων στους δρόμους

